simonsen vogtwiig

Rapport fra undersøkelse i tilknytning til artikkel i Filter Nyheter 20. februar 2020

OPPDRAGSGIVER FAKULTET FOR SAMFUNNS- OG UTDANNINGSVITENSKAP

RAPPORT AV 15. APRIL 2021

ADVOKATFIRMAET SIMONSEN VOGT WIIG TRONDHEIM AS

1 INNLEDNING 3
1.1 Bakgrunnen for undersøkelsen 3
1.2 Mandat 3
1.3 Organiseringen av undersøkelsen 5
1.3.1 Innledende undersøkelser og gjennomføring av samtaler 5
1.3.2 Prinsipper og arbeidsmetoder 6
1.3.3 Bevisvurdering og beviskrav 6
2 KONKLUSJON 7
3 FORHOLDET TIL VARSLINGSREGLENE I AML. KAP. 2A 7
4 GJENNOMGANG AV BAKGRUNN OG FAKTA 7
4.1 Presseoppslaget 7
4.2 Gjennomførte samtaler 9
4.2.1 Innledning 9
4.2.2 Samtale med [redacted] 9
4.2.3 Samtale med Riina Kiik 10
4.2.4 Samtale med Anne Aasback 10
4.2.5 Samtale med Malin Fævelen 11
4.3 Samtaler med Eikrem 12
4.4 Dokumentasjon mottatt i forbindelse med undersøkelsen 17
4.4.1 "Skjermdumper" og fotografier 17
4.4.2 Eikrems innvendinger mot at fotografiene legges til grunn 18
4.4.3 Personopplysningsloven 18
4.4.3.1 Rettslige utgangspunkter 18
4.4.3.2 Gir personopplysningsloven NTNU rettslig grunnlag for å bruke de angjeldende bildene i undersøkelsessaken? 19
4.4.4 Åndsverkloven § 104 – Retten til eget bilde 20
4.4.4.1 Rettslige utgangspunkter 20
4.4.4.2 Vil vernet etter åndsverkloven § 104 inntre i dette tilfellet? 21
4.4.5 Konklusjon/oppsummering 21
4.4.6 Erklæring fra ikke identifisert person 22
4.5 Funn ved gjennomført innsyn 23
4.6 SVWTs vurdering av tilgang/disponering av Facebook-kontoen 25
5 VURDERING AV OM DET FORELIGGER BRUDD PÅ LOVER ELLER INTERNE RETNINGSLINJER 27

5.1 Rettslig utgangspunkt for lojalitetsplikt i arbeidsforhold for statsansatte 27
5.2 Grensen mellom lojalitetsplikt og ytringsfrihet 27
5.2.1 Ytringsfriheten 27
5.2.2 Vurderingen om ytringen strider mot arbeidsgivers legitime og saklige interesser 28
5.2.3 Ytringens form og innhold 30
5.2.4 Formålet med ytringen 31
5.2.5 Forholdet til den ansattes funksjon 31
5.2.6 Valg av mottakerkrets for ytringen 32
5.2.7 Spredningsfaren 32
5.2.8 Identifikasjonsfaren 32
5.3 Forholdet til straffeloven § 185 33
5.4 Betydningen av at det kan være flere som disponerer Facebook-kontoen 36
5.5 Saklige og legitime krav og forventninger til Eikrems rolle som førsteamanuensis 36
5.6 Oppsummering 40
6 KONKLUSJON 41

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunnen for undersøkelsen

NTNU foretok den 2. mars 2020 avrop overfor Advokatfirmaet Simonsen Vogt Wiig Trondheim AS ("**SVWT**") under rammeavtalen for kjøp av tjenester relatert til Undersøkelsessaker. SVWT er engasjert av NTNU for å gjennomføre en undersøkelse ved Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap ("**SU**").

Bakgrunnen for undersøkelsen er et presseoppslag, først publisert av filternyheter.no, om at en navngitt ansatt ved SU, Øyvind Eikrem ("**Eikrem**"), skal ha benyttet Facebook-kontoer med pseudonym for å delta i debatter med det som kan oppfattes som krenkende innhold rettet mot blant annet minoritetsgrupper.

Det er gjennomført en undersøkelse basert på informasjon som har fremkommet i gjennomførte intervjuer med en rekke personer, samt gjennomgang av innhentet skriftlig materiale. Undersøkelsen er gjennomført i tråd med Advokatforeningens Retningslinjer for private granskninger.

1.2 Mandat

NTNU og SVWT utferdiget i fellesskap følgende mandat for oppdraget:

> *"1 Beskrivelse av oppdraget*
>
> *NTNU har besluttet å iverksettelse av undersøkelse ved Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap etter presseoppslag, først publisert av filternyheter.no, om at en navngitt ansatt ved Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap, NTNU, angivelig har benyttet Facebook-kontoer med pseudonym for å delta i debatter med det som kan oppfattes som krenkende innhold rettet mot bl.a. minoritetsgrupper. Selv benekter vedkommende at han står bak dette.*
>
> *Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap ved dekan Marit Reitan bestiller med dette et oppdrag fra Simonsen Vogt Wiig ved adv. Marianne Kartum (heretter SVWT).*
>
> *SVWT gis i oppdrag å foreta en objektiv og rettslig forankret avklaring, basert på faktiske forhold, hvorvidt det kan sannsynliggjøres at den aktuelle ansatte står bak de forhold som er fremkommet i media eller andre lignende forhold.*
>
> *I innledende del av undersøkelsen foretas en innhenting og gjennomomgang av eksisterende bevis og dokumentasjon. I tillegg gjennomføres en samtale med den aktuelle ansatte, samt eventuelle vitner eller personer som har informasjon om de fremsatte påstander.*
>
> *Dersom det innledningsvis konkluderes med at vedkommende står bak de forhold som er beskrevet i første avsnitt, må det videre vurderes hvorvidt dette innebærer lovbrudd, brudd på regelverk og/eller retningslinjer i staten eller ved NTNU, eller de plikter som følger av vedkommende sitt ansettelsesforhold. SVWT og NTNU må sammen vurdere hvordan det*

videre arbeid skal legges opp. Mandat og tidsrammen for denne delen av arbeidet kan først utarbeides når innledende fase er gjennomført.

Undersøkerne forbeholder seg retten til å be om at ansvarlig oppdragsgiver flyttes til nivået over den oppdragsgiver som signerer dette mandat dersom det i undersøkelsen avdekkes informasjon som gjør denne inhabil i saken. Undersøkerne vil også på selvstendig grunnlag kunne vurdere utvidelse av sak (antall intervju eller hendelser) med basis i saksrelatert info for å kunne sikre god nok rettslig behandling av sak. Slike endringer begrunnes og foretas i samråd med NTNU.

2 Metode

Undersøkelsen gjennomføres i tråd med metodebeskrivelsen i NTNUs retningslinjer for håndtering av personkonflikter, trakassering, utilbørlig opptreden mv., advokatforeningens retningslinjer for private granskninger, rammeavtale vedrørende gjennomføring av undersøkelser og dette mandatet.

Det er viktig at de som vil bli involvert i undersøkelsen informeres om dette – både om at det er besluttet igangsatt undersøkelse og at de vil kunne bli innkalt til samtale. NTNU besørger denne underretning. Videre kommunikasjon underveis i undersøkelsen besørges av oppdragstager.

Det føres løpende referat fra samtalene som den enkelte signerer ved samtalens slutt. I omfattende samtaler med kompliserte saksforhold kan referatene ferdigstilles i etterkant av møtet og deretter gjøres tilgjengelig for gjennomlesning og godkjenning.

Referat fra samtaler oppbevares hos Advokatfirmaet Simonsen Vogt Wiig Trondheim AS, og vil i utgangspunktet kun bli utlevert til oppdragsgiver dersom oppdragsgiver ber om dette.

Arbeidstaker har plikt til å medvirke til gjennomføring av undersøkelsen, jf. arbeidsmiljøloven § 2-3, dog skal den ansattes vern mot selvinkriminering ivaretas. Hensynet til rettssikkerhet og kontradiksjon vil være førende for gjennomføringen. Alle involverte vil bli gitt rett til å møte med rådgiver under kartleggingssamtalen.

Vurderingene i saken vil bli gjort på bakgrunn av kartleggingssamtalene og innhentet dokumentasjon holdt opp mot gjeldende lover og staten/arbeidsgivers instrukser og retningslinjer.

3 Oppdragstaker og oppdragsgiver

Advokatfirmaet Simonsen Vogt Wiig Trondheim AS engasjeres av NTNU til å gjennomføre oppdraget i henhold til gjeldende rammeavtale. Advokat Marianne Kartum vil være ansvarlig for gjennomføring av oppdraget.

Oppdragsgiver er NTNU Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap v/dekan Marit Reitan. Bestiller er seniorrådgiver Didrik Tårnesvik, og som er kontaktperson for oppdraget ved NTNU.

4 Rapportering

Rapportering i saken skjer til NTNU v/seniorrådgiver Didrik Tårnesvik, eller den NTNU utpeker.

5 Oppdragets avslutning

Oppdraget avsluttes ved at SVWT overleverer rapport med konklusjoner og anbefalinger til oppdragsgiver NTNU. Den videre håndtering av saken, herunder hvorvidt rapportens konklusjoner og anbefalinger skal legges til grunn/følges, avgjøres av NTNU.

Dersom oppdragsgiver velger å ikke følge opp rapportens konklusjon eller på annen måte bryte med dette mandat, kan oppdragsgiver hverken benytte SVWT navn eller henvise til dem i det videre arbeidet med saken."

1.3 Organiseringen av undersøkelsen

1.3.1 Innledende undersøkelser og gjennomføring av samtaler

Undersøkelsen er utført av SVWT ved advokat Nils Håkon Risberg og advokat Marianne Kartum.

Det er gjennomført 6 samtaler med til sammen 5 personer.

I perioden fra 27. mai 2020 til 3. desember 2020 er det sendt mer enn ti e-poster til Eikrems advokat, Torfinn Svanem, med initiativ til/purring på tidligere henvendelser vedrørende tidspunkt for samtale i forbindelse med nærværende sak, uten at dette har ledet til at Eikrem har vært villig til å møte til samtale. E-postene er enten ikke besvart, eller forespørslene er avslått. I tillegg er det sendt en rekke henvendelser for å få tilgang på den erklæring Eikrem har bebudet å inneha.

Først i e-post av 7. desember 2020, gav Eikrem beskjed om at han var villig til å gjennomføre en samtale med SVW vedrørende nærværende sak, og da foranlediget av at SVWT i e-post til advokat Svanem av 3. desember 2020 hadde informert om at det var besluttet å ferdigstille rapporten uten å ha gjennomført samtale med Eikrem.

Første samtale med Eikrem ble deretter gjennomført 6. januar 2021. Eikrem oppstilte som forutsetning for møtet at vi ikke skulle gå inn i funn fra det gjennomførte innsynet. Eikrem har fått oversendt rapport fra gjennomført innsyn, slik at han er gjort kjent med hvilke dokumenter det er gjort innsyn i. Han har fått tilbud om kontradiksjon relatert til dette, men har ikke ønsket det. Det samme gjelder for de to fotografiene som er fremlagt i saken, som han heller ikke har ønsket å kommentere.

Andre samtale med Eikrem ble gjennomført 18. februar 2021. Utkast til referat fra samtalen ble oversendt 19. februar 2021, hvor det heter *"Som avtalt vil ev. merknader/endringer fra deg til dette referatet, samt til referat fra samtale av 6. januar, bli oversendt oss innen 1. mars d.å."* Det ble ikke mottatt merknader til referatet innen avtalt frist.

Den 1. mars 2021 mottok SVW e-post fra Eikrem, hvor det ble gitt merknader til referat fra samtale 6. januar 2021. Om referat fra samtalen den 18. februar 2021 opplyste Eikrem i e-posten at *"Jeg skal bestrebe meg på å få ferdig referatet fra den andre samtalen vi hadde i februar også så snart som mulig."* I ettertid er eventuelle merknader til referatet purret opp to ganger. Ved e-post av 25. mars 2021 uttrykte Eikrem at merknader ikke ville bli sendt før NTNU hadde tatt stilling til hans krav om innsyn i referat fra samtlige samtaler SVWT har gjennomført i anledning undersøkelsen.

Etter dette er det i samråd med oppdragsgiver besluttet at rapporten skal ferdigstilles uten at det er mottatt tilbakemelding på utkast til referat fra siste samtale. Vi vurderer at dette ikke har betydning for rapportens vurderinger og konklusjoner. Det bemerkes i denne sammenheng at hoveddelen av referatet består av materiale som Eikrem – under og etter samtalen – selv har oversendt til SVWT, og som er klippet inn i referatet.

1.3.2 Prinsipper og arbeidsmetoder

Det er ingen lov som regulerer gjennomføring av undersøkelser som denne. Rettslig sett må rapporten anses som en vurdering avgitt overfor NTNU. En undersøkelse som denne reiser flere spørsmål knyttet til rettsikkerheten for de som berøres av undersøkelsen. For å håndtere slike spørsmål har Advokatforeningen utarbeidet retningslinjer for granskninger utført av advokater.

Undersøkelsen er utført i tråd med disse retningslinjer. Fra disse retningslinjer er det viktig å fremheve de grunnleggende prinsipper som oppstilles:

- Objektivitet og uavhengighet
- Grundighet
- Rettsikkerhet, kontradiksjon og personvern.

Det er i denne sammenheng grunn til å påpeke at SVWT ikke kjenner til forhold som påvirker SVWT sin uavhengighet i denne saken.

Undersøkelsen er søkt gjennomført slik at de berørtes rettigheter er blitt ivaretatt. Alle involverte er gjort kjent med saken, SVWT sin rolle i saken, mandatet, og spurt om de var villige til å forklare seg. Det er også opplyst om at det er anledning til bistand under prosessen.

SVWT har vurdert ulike spørsmål knyttet til ivaretakelse av personvern gjennom undersøkelsen. Etter SVWT sin vurdering er vilkårene for behandling av personopplysninger oppfylt, jf. personvernforordningen artikkel 6 og personopplysningsloven § 1.

SVWT er forpliktet til å bygge sine vurderinger og konklusjoner på åpne kilder, jf. Advokatforeningens retningslinjer for private granskninger pkt. 5.6. Vurderinger/konklusjoner er ikke bygget på spekulasjoner, tips, anonyme kilder el.

1.3.3 Bevisvurdering og beviskrav

Hovedregelen i domstolsbehandling av sivile saker er at retten skal legge det mest sannsynlige faktum til grunn. Beviskravet er alminnelig sannsynlighetsovervekt.

Høyesterett har i Rt 2014 side 1161 lagt til grunn at beviskravet kan skjerpes for faktiske omstendigheter som er særlig belastende for en part. Det må vurderes konkret om det foreligger et skjerpet beviskrav.

Etter vår oppfatning foreligger det omstendigheter i foreliggende sak som tilsier at det må legges til grunn et skjerpet beviskrav. Bakgrunnen for dette er at deler av vurderingen relaterer seg til potensielt straffbare forhold. Dette innebærer at vi for vår vurdering – for så vidt gjelder disse forhold – har lagt til grunn et forhøyet beviskrav.

2 KONKLUSJON

Det er SVWT sin konklusjon at Eikrem har hatt tilgang til å disponere, herunder publisere innlegg, kommentarer og "likes", på Facebook-konto omtalt av Filter Nyheter 20. februar 2020, og at han må holdes ansvarlig for innholdet i de ytringer som der er publisert.

Videre er det vår konklusjon at det på den aktuelle kontoen er publisert ytringer som rammes av den objektive gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 185.

SVWT konkluderer følgelig med at disse ytringene ikke omfattes av det vern som ytringsfriheten gir, men at de innebærer et brudd på Eikrems lojalitetsplikt overfor sin arbeidsgiver.

3 FORHOLDET TIL VARSLINGSREGLENE I AML. KAP. 2A

Undersøkelsen er igangsatt på bakgrunn av et presseoppslag, først publisert av filternyheter.no. Det foreligger derfor ikke et varsel i arbeidsmiljølovens forstand, og varslingsreglene i arbeidsmiljøloven kapittel 2A kommer derfor ikke til anvendelse for denne undersøkelsen.

4 GJENNOMGANG AV BAKGRUNN OG FAKTA

4.1 Presseoppslaget

I en artikkel i nettavisen Filter Nyheter, publisert 20. februar 2020 under overskriften "*NTNU-Eikrem brukte hemmelig Facebook-konto til å hisse opp rasistiske nettdebatter*", hevder Filter Nyheter blant annet:

> *"Fra en anonym Facebook-profil under ulike navn har han delt og videreformidlet et langt mer radikalt og innvandrerfiendtlig innhold, og med en helt annen språkbruk, enn det han gjør under sitt eget navn. (Eikrem har i tillegg en Facebook-konto der han fremstår med ekte identitet)."*

Som eksempler på aktivitet på den anonymiserte Facebook-profilen viser Filter Nyheter til:

- *Foreslått at en asylsøker kan "jobbe i bomullsåkeren" under "en slavedriver" og likt rasistiske kommentarer som "sorte svin".*
- *Omtalt den svenske eks-statsministeren som "landssviker", gitt liker-tilbakemeldinger på omtale av Erna Solberg som "landsmorderen" og omtalt innvandrere som "stammekrigere".*

- *Ved en anledning delt innhold fra nettstedet til den nynazistiske organisasjonen "Den nordiske motstandsbevegelsen".*
- *Oppfordret andre til å oppsøke innhold fra bestemte raseideologiske miljøer i USA og uttrykt støtte til blant andre den rasismedømte danske aktivisten Rasmus Paludan.*
- *Startet debatt om norskheten til en idrettsutøver med utenlandsk navn og likt meldinger i kommentarfeltet om at vedkommende "ser ut som en selvmordsbomber fra langtvekkistan".*
- *Publisert lenke til en høyreradikal video som forklarer at det foregår en "hvit utslettelse" i regi av "forræderiske regjeringer".*
- *Publisert lenke til en tale der norske politikere blir omtalt som "svikere" som vil skifte ut nordmenn med innvandrere.*

Innledningsvis i artikkelen blir Eikrem sitert som følger:

> *"Jeg kjenner meg ikke igjen i de ting som beskrives (...) og har ingen interesse [av] å diskutere hverken private anliggender, sosiale medier eller noe av de øvrige spørsmålene med Filter Nyheter".*

I artikkelen redegjør Filter Nyheter for at den aktuelle Facebook-profilen flere ganger har skiftet profilbilder, bakgrunnsbilder og navn. Det er opplyst at den først het "*Einar Tambarskjelve*", så "*Einar Tamburi*", før den nylig ble endret til "*Dwayne Elizondo Camacho*" (en referanse til spillefilmen Idiocracy).

Videre i artikkelen redegjør Filter Nyheter for ulike lukkede og åpne grupper på Facebook som profilen har vært aktiv i.

Under overskriften "*Var i kontakt med virkelige venner*" skriver Filter Nyheter videre:

> *"Flere kilder forteller til Filter Nyheter at Eikrem opprettet denne Facebook-kontoen i kjølvannet av oppstyret rundt Resett-kontroversen i 2018.*
>
> *Den anonymiserte profilen har vært brukt til kontakt med bekjente som har vært innforstått med at det dreide seg om Eikrem. Dette betyr ikke nødvendigvis at disse har vært kjent med profilens aktivitet i ulike Facebook-grupper.*
>
> *En lang rekke eksempler knyttet til den offentlig tilgjengelige bruken av kontoen, underbygger at det dreier seg om en person med Eikrems personlige omgangskrets, faglige profil og andre konkrete sammenfall. Ett eksempel er hvilke personer den anonymiserte profilen har gratulert på bursdager."*

Videre i artikkelen gir Filter Nyheter eksempler i form av bilder og tekst på innlegg, kommentarer, lenker og "liker"-reaksjoner den aktuell profilen har publisert.

Avslutningsvis i artikkelen gir Filter Nyheter en redegjørelse for hvilken kontakt de har hatt med Eikrem i forkant av publisering av artikkelen. Det fremgår av artikkelen at Eikrem benekter tilknytning til den aktuelle kontoen.

4.2 Gjennomførte samtaler

4.2.1 Innledning

Samtlige samtaler ble innledet med at SVWT kort redegjorde for bakgrunnen for samtalen, samt overordnet om bakgrunnen for at NTNU har besluttet å iverksatt denne undersøkelsen. De ble videre gjort kjent med SVWT sin rolle og mandat i saken.

4.2.2 Samtale med [redacted]

Samtale med [redacted] ble gjennomført som videomøte den 19. mars 2020. [redacted] var på det tidspunktet samtalen fant sted, [redacted] ved NTNU.

[redacted]

[redacted]

Om sin kjennskap til den aktuelle Facebook-profilen og oppslaget i Filter Nyheter forklarte hun:

> *"I forbindelse med at ØE gikk ut i media med kritikk mot instituttleder Riina Kiik i 2018, sa hun ifra til ØE at hun syntes dette var svært dumt av han. Han ble veldig sint på henne for dette.*
>
> *De har etter den tid hatt mindre kontakt, men* [redacted]
>
> *Like etter dette, i september 2018, snakket hun med ØE på telefonen. Han fortalte da at han kom til å legge ned sin personlige facebook-side som følge av saken som da verserte i media.* [redacted] *Han opplyste samtidig at* [redacted] *ikke måtte bli forbauset om hun fikk venneforespørsel på Facebook av en kjent norsk person som hun ikke ville tro hun skulle bli venn med på Facebook. Like etter dette fikk hun venneforespørsel fra en person/Facebook-profil med navnet "Einar Leirfall eller Leirseth".* [redacted] *klarer ikke å huske navnet helt sikkert. Hun husker imidlertid at dette navnet ble endret etter hvert til en Facebook-profil med navnet Einar Tambarskjelve. Dette siden det siste var et mer velkjent navn for henne.*
>
> [redacted] *trodde at Einar Tambarskjelve var en tidligere kongelig person og da hun møtte ØE i korridoren på arbeid høsten 2018 sa hun til han "Der kommer Kongen". ØE lo av dette og sa at "ja jeg er konge på Facebook også".* [redacted] *tok dette som et bevis på at det var ØE som stod bak Einar Tambarskjelve-profilen."*

Hun forklarte videre:

> *'*[redacted] *er sikker på at det er ØE som står bak Facebook-profilen Einar Tambarskjelve. Dette begrunner hun med at han varslet om at hun ville få en forespørsel og at han bekreftet at han*

var "konge" på Facebook. I tillegg har [redacted] "

4.2.3 Samtale med Riina Kiik

Samtale med Riina Kiik ("**Kiik**") ble gjennomført som videomøte den 3. april 2020.

Kiik har vært leder for Institutt for sosialt arbeid ved NTNU siden 2017. [redacted] Kiik forklarte at hun og Eikrem har vært kollegaer ved instituttet etter fusjonen mellom NTNU og HIST i 2017.

Om sin kjennskap til den aktuelle Facebook-profilen og oppslaget i Filter Nyheter forklarte hun:

> *"Hun hadde en telefonsamtale med ØE hvor det ble avtalt møte med ØE 25. februar for å få ØE sin versjon av mediasaken. I denne telefonsamtalen opplyste ØE at det ikke var han som stod bak innleggene på facebook, men at det var noen som hadde benyttet facebook-kontoen hans. De snakket imidlertid ikke om noen konkret facebook-konto. Hun er heller ikke sikker på om dette var akkurat det ØE sa, men han benektet i alle fall å ha noe med de aktuelle innleggene å gjøre. Videre uttrykte han å ha en forklaring på hva som hadde skjedd."*

4.2.4 Samtale med Anne Aasback

Samtale med Anne Aasback ("**Aasback**") ble gjennomført som videomøte den 5. mai 2020.

Aasback har vært ansatt som stipendiat ved NTNU, Institutt for sosialt arbeid siden 2018. Aasback opplyste at hun ikke har noen direkte relasjon til Eikrem, utover at de er ansatt ved samme institutt.

Om sin kjennskap til den aktuelle Facebook-profilen og oppslaget i Filter Nyheter forklarte hun:

> *"På et instituttmøte i september 2019 ble hun sittende bak ØE. ØE hadde en pc foran seg og hun så da at ØE var logget på Facebook med brukerprofilen "Einar Tambarskjelve", gjennom hele instituttmøtet. AA vet ikke med sikkerhet hvilken pc ØE benyttet, om dette var en arbeids-pc eller ikke. Hun så heller ikke om han la ut noe på Einar Tambarskjelve-profilen i løpet av instituttmøtet.*
>
> *AA opplyser at hun er helt sikker på at ØE var logget inn med brukerprofilen "Einar Tambarskjelve" og at han ikke bare var inne og kikket på profilen.*
>
> *Etter instituttmøtet i september 2019 gikk hun inn og kikket på profilen Einar Tambarskjelve. Hun oppdaget da at de hadde felles venner samt at han var aktiv på nettgrupper som politisk befant seg svært langt til Høyre.*
>
> *Dette medførte at AA ble litt nysgjerrig på innholdet på Einar Tambarskjelve-profilen og hun begynte etter instituttmøtet å følge med på hva som ble lagt ut på denne profilen. Hun er av*

den oppfatning at mye av det som ble lagt ut, gikk langt utover ytringsfrihetens grenser for hva han kan legge ut.

Hun har snakket med flere kollegaer om dette, og hun er kjent med at flere kollegaer har observert at ØE har vært innlogget på/står bak Einar Tambarskjelve-profilen. Hun er usikker på om hun vil oppgi navnene på de øvrige personene hun har snakket med om den aktuelle profilen, og som har opplysninger som kan være av betydning for den pågående undersøkelsen. Hun vil komme tilbake til dette.

AA er kjent med at hun og andre kollegaer til sammen har 200 – 300 skjermbilder av innlegg/kommenterer eller delinger knyttet til innlegg fra "Einar Tambarskjelve" eller andre "nick" han endret Einar Tambarskjelve-profilen til. [redacted] *Hun vil på et senere tidspunkt ta stilling til om hun vil overlevere de skjermbilder hun selv har og oppgi navnet på de andre som sitter med aktuelle skjermbilder."*

Aasback opplyste videre:

"AA opplyser videre at hun er kjent med at en kollega av henne, som satt bak ØE på et instituttmøte trolig i oktober eller november 2019, har et fysisk bilde av ØE som viser han bakfra samtidig som han er inne på Einar Tambarskjelve profilen på Facebook. AA vil komme tilbake til om hun vil oppgi navnet på vedkommende, alternativt om bildet kan fremlegges."

4.2.5 Samtale med Malin Fævelen

Samtale med Malin Fævelen ("**Fævelen**") ble gjennomført som videomøte den 8. mai 2020.

Fævelen opplyste at hun begynte som stipendiat ved NTNU, Institutt for sosialt arbeid i september 2018.

Om sin kjennskap til den aktuelle Facebook-profilen og oppslaget i Filter Nyheter forklarte hun:

"MF forklarer at hun ble kjent med Einar Tambarskjelve-profilen på facebook, ved at hennes kollega Anne Aasback fortalte om denne. Aasback hadde på et instituttmøte observert at ØE var innlogget på Einar Tambarskjelve-profilen og både hun og Aasback begynte i ettertid av dette og følge med på hva som ble lagt ut/kommentert på profilen. De har tatt et betydelige antatt skjermbilder som viser aktiviteten. Skjermbildene er overlevert advokatene Kartum og Risberg på en minnepenn.

MF forklarer at hun og Anne Aasback hadde fulgt med på facebook-profilen Einar Tambarskjelve i ca 2 måneder, før hun ble sittende bak ØE på et instituttmøte 26. november 2019. I denne 2 måneders perioden ble det skiftet navn på profilen fra Einar Tambarskjelve til Einar Tamburi.

Under instituttmøtet 26. november 2020 satt ØE innlogget på facebook-profilen Einar Tamburi. MF tok to bilder av ØE bakfra. Det ene bildet viser ØE og hans pc, det andre viser ØE

sin arm og innholdet på pc-skjermen. Det vises av bildene at det er Einar Tamburi-profilen ØE er logget inn på. Dette kan man se ut i fra profilbildet og man kan også se teksten "Einar Tamburi" selv om dette er svakt. Begge bildene er overlevert til advokatene Kartum og Risberg

Årsaken til at hun tok bildene, var at hadde fulgt med på facebook-profilen over tid og at hun var av den oppfatning at innholdet på denne var i strid med de profesjonsetiske retningslinjer som NTNU har utarbeidet. I tillegg var flere av innleggende av krenkende art med hensyn til blant annet seksuell legning, kjønn, religiøs og etnisk diskriminering.

[redacted]*. Hun har imidlertid konkludert med at det var riktig av henne og fremskaffe dokumentasjon på at det var ØE som står bak den aktuelle profilen og hun ville gjort det samme igjen dersom det hadde vært aktuelt."*

4.3 Samtaler med Eikrem

Etter at det over svært lang tid hadde vært forsøkt å få til en samtale med Eikrem, ble det den 6. januar 2021 gjennomført et videomøte. Eikrem møtte sammen med en representant fra Forskerforbundet. Han ble innledningsvis i samtalen gjort kjent med SVWT sin rolle og mandat i saken. Han ble videre gjort kjent med sin rett til å nekte å svare på spørsmål som kan påføre han straffeansvar og oppfordret til å forklare seg sannferdig.

Innledningsvis i samtalen bemerket Eikrem at Pressens Faglige Utvalg i avgjørelse av 28. oktober 2020, felte Filter Nyheter for brudd på god presseskikk i forbindelse med artikkelen som ble publisert 20. februar 2020, noe som etter hans oppfatning må hensynstas i herværende undersøkelse.

Det er SVWT sin vurdering at avgjørelsen fra Pressens Faglige Utvalg har liten relevans for nærværende sak, idet vårt mandat er å undersøke hvorvidt påstandene fremsatt i artikkelen er riktig.

Eikrem bemerket innledningsvis også at han reagerer på at det i SVWT sitt mandat for undersøkelsen er angitt at det skal vurderes om noen av de forholdene som omtales i Filter Nyheter sin artikkel av 20. februar 2020 innebærer lovbrudd, mens det i NTNU sin redegjørelse til Datatilsynet 30. november 2020 er opplyst at SVWT i forbindelse med undersøkelsen ikke skal vurdere lovbrudd.

I etterkant av samtalen har SVWT fått tilsendt redegjørelsen til Datatilsynet av 30. november for å avklare hvorvidt Eikrems merknad her er riktig. I redegjørelsen heter det;

"NTNU har selvfølgelig ikke vurdert om klager eller andre har gjort seg skyldig i straffbare forhold i forbindelse med de aktuelle Facebook-kontoene. Den igangsatte undersøkelsen er heller ikke avsluttet. For NTNU har det imidlertid vært viktig å avklare om det er riktig eller ikke at klageren kan knyttes til de aktuelle Facebook-kontoene, og om NTNUs IKT-utstyr har vært brukt i den forbindelse."

Eikrems merknad vedrørende at mandatets innhold skal være uriktig gjengitt til Datatilsynet, kan således ikke ses å være riktig.

Presseoppslaget i Filter Nyheter 20. februar 2020 var hovedtema i samtalen, og Eikrem opplyste følgende:

> *"ØE opplyser at det er uklart hvilken eller hvilke facebook-konto/er det er snakk om i artikkelen, idet denne ikke er tilstrekkelig identifisert. Grunnlaget for artikkelen synes utelukkende å være skjermbilder som kan være av hva som helst. ØE opplyser at han selv har gjort undersøkelser og avdekket at det finnes mange facebook-kontoer med navnet "Einar Tambarskjelve", "Einar Tamburi" og "Dwayne Elizondo Camacho". Facebook oppgir selv, ifølge ØE, at ca. 10% av alle deres konti er anonyme eller pseudonyme, mange med like navn som her nevnt. Det er lett å lage to konti med like navn, skrive noe, ta bilder og så slette alt sammen, forklarer ØE.*
>
> *På direkte forespørsel om han på noe tidspunkt har disponert en facebook-konto med brukernavnene "Einar Tambarskjelve", "Einar Tamburi" eller "Dwayne Elizondo Camocho", opplyser han at han har en konto som heter Øyvind Eikrem. Han har ikke ytterligere kommentar utover dette, og ønsker ikke å opplyse om han har, eller har hatt, tilgang til andre kontoer. ØE opplyser at han derimot vil uttale seg om de konkrete ytringene som han tillegges i den nevnte artikkelen. ØE bemerker også at det ikke er relevant om han har hatt tilgang til andre facebook-kontoer. Det vesentlige er om han har kommet med noen av utsagnene/postene som er referert i Filter Nyheter den 20.2.2020, og det har han ikke.*
>
> *ØE opplyser at det Filter Nyheter skriver i den aktuelle artikkelen ikke er korrekt, dette er også slått fast ved at de er felt av PFU den 28.10.20."*

Eikrem ble foreholdt følgende fra Filter Nyheter sin artikkel:

> *"Den aktuelle anonymiserte Facebook-profilen har blant annet:*
>
> - *Foreslått at en asylsøker kan "jobbe i bomullsåkeren" under "en slavedriver" og likt rasistiske kommentarer som "sorte svin".*
> - *Omtalt den svenske eks-statsministeren som "landssviker", gitt liker-tilbakemeldinger på omtale av Erna Solberg som "landsmorderen" og omtalt innvandrere som "stammekrigere"*
> - *Ved en anledning delt innhold fra nettstedet til den nynazistiske organisasjonen "Den nordiske motstandsbevegelsen".*
> - *Oppfordret andre til å oppsøke innhold fra bestemte raseideologiske miljøer i USA og uttrykt støtte til blant andre den rasismedømte aktivisten Rasmus Paludan.*
> - *Startet debatt om norskheten til en idrettsutøver med utenlandsk navn og likt meldinger i kommentarfeltet om at vedkommende "ser ut som en selvmordsbomber fra langtvekkistan"*
> - *Publisert lenke til en høyreradikal video som forklarer at det foregår en "hvit utsettelse" i regi av "forræderiske regjeringer"*
> - *Publisert lenke til en tale der norske politikere blir omtalt som "svikere" som vil skifte ut nordmenn med innvandrere."*

Eikrem hadde følgende kommentarer til innholdet i artikkelen:

> *"ØE opplyser at han ikke er kjent med noen av ovennevnte aktiviteter på den anonymiserte Facebook-profilen. Han har ikke lagt ut noe av det som omtales. Alle påstandene fra Filter*

Nyheter er svært uklare, herunder er den nærmere kontekst, tidspunkt, omstendigheter mv uklart. I tillegg mener ØE det trekkes slutninger i artikkelen som det ikke er grunnlag for i saksopplysningene. Dette er opplagt motivert av at Filter nyheter er en kjent ideologisk aktør selv, og at de har forbindelser til personer ved instituttet hvor ØE jobber.

På forespørsel om han kjenner igjen eller har kunnskap om noen av de ulike profilbildene som den aktuelle Facebook-kontoen har benyttet seg av, opplyser ØE at han ikke har noen kommentarer til ettersom han antar at disse er offentlig tilgjengelig bilder som arbeidsgiveren ikke har noe med om han har kjennskap til. Det er de nevnte utsagnene som må være sakens kjerne.

ØE ble videre forelagt de øvrige delingene/kommentarene som er gjengitt med bilde i Filter Nyheter sin artikkel. Han opplyser at det er ikke han som står bak utsagnene/handlingene/ytringene.

I tillegg bemerker han at spørsmålene som stilles til de ulike aktivitetene på den aktuelle Facebook-profilen er vage og uklare, nærmest uforståelig. Det er ikke nærmere definert hvor dette skal være lagt ut, hvem som er publikum m.v. Etter ØE sin oppfatning er alt dette uklart.

ØE vil bemerke at på de tre siste bildene i artikkelen vises en "emoji" som han vet tilhører [redacted]. Dette kan stadfestes på to minutter ved et nettsøk. Det viser at det er kun er disse tre bildene som Filter Nyheter selv har hentet inn. ØE undrer seg over de øvrige skjermbildene kommer fra. De øvrige bildene angivelig fra den aktuelle Facebook-kontoen er altså ikke hentet inn av Filter Nyheter. ØE bemerker at det da ikke er mulig å vite om de øvrige bildene er reelle, herunder hvor de kommer fra. Videre påpeker ØE at det kun er løsrevne brokker av informasjon som er gjort tilgjengelig, og dette med en opplagt negativ hensikt. Derfor er materialet meget vanskelig å forholde seg til."

Eikrem viste videre til at Khrono i en sak publisert 23. juli 2020, intervjuet en person som sa at han stod bak ytringene som Filter Nyheter omtalte i sin artikkel av 20. februar 2020. Av Khrono sin artikkel fremgår at de har hatt to samtaler med vedkommende hvor han har bekreftet at det er han som står bak ytringene. Eikrem opplyste videre at vedkommende har avgitt en skriftlig erklæring på dette, erklæringen er i advokat Torfinn Svanem sin besittelse. Eikrem opplyste at han ikke har vært villig til å sende over erklæringen til advokatene Kartum og Risberg, da han ikke ønsker at vedkommende skal bli "hengt ut" offentlig. Eikrem har tilbudt sine ledere Ida Munkeby og Tine Arntzen Hestbek å se dokumentet, men han har til tross for purring ikke mottatt svar fra de. Eikrem har videre tilbudt seg å legge erklæringen frem for personvernombudet ved NTNU, men personvernombudet har gitt tilbakemelding om at dette er utenfor hans arbeidsområde.

Eikrem opplyste at han kan være villig til at advokatene Kartum og Risberg får se/eventuelt overlevert den aktuelle erklæringen, under nærmere gitt betingelser som han vil komme tilbake til.

Eikrem ble foreholdt [redacted] sin forklaring som referert ovenfor i punkt 4.2.2. Eikrem påpekte at det ikke er tvilsomt at det er [redacted] som er kilden som blir referert i artikkelen i Filter Nyheter 4. mars 2020.

Når det gjelder hennes forklaring bemerket han at det er mye rart og påstander som er direkte feil. Blant annet forklarte Eikrem at det ikke er sant, som [redacted] hevder, at han skal ha gitt beskjed om at hun kom til å få en venneforespørsel på Facebook fra en kjent norsk person. Eikrem opplyste at han aldri har sendt henne venneforespørsel fra en slik person eller hatt samtale med [redacted] i korridoren på arbeid som hun beskriver.

[redacted]

Eikrem forklarte videre at [redacted] har en egeninteresse i denne saken, nemlig å støtte [redacted], noe som åpenbart farger hennes forklaring.

Til Kiik sin forklaring inntatt under punkt 4.2.3. ovenfor forklarte Eikrem at det er korrekt at han ikke har skrevet innleggene. Han forklarte videre:

> *"Det er imidlertid ikke korrekt at han hadde en telefonsamtale med RK hvor det ble avtalt møte den 25. februar 2020; samtalen var jo så å si samtidig med at møtet skulle finne sted. Det var Marit Reitan som innkalte han til møte den 25. februar 2020. Den eneste telefonsamtalen han hadde med RK i denne perioden var på morgenen 25. februar 2020. Han forklarte da at han ikke kunne delta på møtet på grunn av [redacted]; samtalen varte i ca. ett minutt. Det var i denne telefonsamtalen ikke noe snakk om at det var noen som skulle ha benyttet den aktuelle facebook-kontoen eller at han skulle ha forklart hva som hadde skjedd."*

Til Aasback sin forklaring inntatt under punkt 4.2.4 ovenfor forklarte Eikrem:

> *"ØE opplyser at han er sjokkert over disse opplysningene. Dette viser at sakens opphav er overvåkning internt på instituttet, noe han har levert et varsel til NTNU på som er til behandling. AA har over tid hatt en fiendtlig innstilling til ØE, han oppfatter henne som en fiendtlig og ondskapsfull person som kommer med påstander hun ikke har dekning for. Utover dette ønsker han ikke å gi ytterligere kommentarer.*
>
> *På direkte spørsmål om det er korrekt at han var pålogget Einar Tambarskjelve-profilen under instituttmøtet i september 2019, opplyser han at han ikke ønsker å svare på dette. Han bemerker videre at det heller ikke er mulig å ta stilling til dette spørsmålet så lenge tidspunktet for og andre relevante forhold for møtet ikke er opplyst."*

Til Fævelen sin forklaring inntatt under punkt 4.2.5 ovenfor forklarte Eikrem:

> *"ØE bemerker at de forholdene Malin Fævelen forklarer seg om, blant annet at hun har fotografert han og hans private korrespondanse uten hans samtykke samt at det er videreformidlet til minst en ekstern aktør, er klare lovbrudd. ØE vil vurdere hvordan han skal følge opp dette videre, herunder om han skal anmelde forholdet.*
>
> *Utover dette ønsker han ikke å kommentere påstandene fra Malin Fævelen nærmere. Han ønsker heller ikke å se bildene som Fævelen angivelig skal ha tatt av han på instituttmøtet 26. november 2020. Han ønsker å få mulighet til å granske bildene som er tatt av han, før han gir*

noen kommentar til disse. Blant annet ønsker han å undersøke hvorvidt han var tilstede på instituttmøtet 26. november 2020 før han gir noen kommentarer.

ØE ønsker ikke å svare på om han var eller har vært pålogget facebook-profilen Einar Tamburi."

Avslutningsvis i samtalen den 6. januar 2021 opplyste Eikrem at han ikke var villig til å svare på spørsmål knyttet til gjennomført innsyn i hans e-postkonto før hans klager til Datatilsynet og Sivilombudsmannen er ferdig behandlet.

Eikrem poengterte også at bakgrunnen for denne saken er en arbeidskonflikt som har pågått over flere år. Dette er en konflikt som NTNU ikke har gjort noe for å forsøke å løse. Videre påpekte Eikrem at han synes saken er umulig å forholde seg til. Det er ikke noe konkret å forholde seg til, blant annet er det ikke konkretisert hvilken Facebook-konto det er snakk om. Videre er det de konkrete enkeltytringene, og hvordan disse kan forstås, som er sakens kjerne.

I etterkant av samtalen 6. januar 2021 fikk Eikrem overlevert skjermbildene fra Facebook og de to fotografiene fra instituttmøtet 26. november 2019, som advokatene Kartum og Risberg har fått overlevert i forbindelse med undersøkelsen.

Det ble gjennomført et nytt videomøte med Eikrem den 18. februar 2021. Eikrem har til tross for flere purringer så langt ikke kommet med tilbakemelding på utarbeidet referat fra samtalen og har heller ikke signert dette. Det bemerkes imidlertid at hoveddelen av referatet består av materiale som Eikrem – under og etter samtalen – har oversendt til SVWT.

I samtalen opplyste Eikrem at han har brukt en hel dag på å gå gjennom Filter Nyheter sin artikkel av 20. februar 2020 for å forsøke å forstå påstandene Filter Nyheter fremsetter. Han opplyste at det er behov for avklaringer av påstandene fra Filter Nyheter punkt for punkt og gav en grundig redegjørelse av hans forståelse av disse. Til påstanden referert i pkt 4.1, 1 kulepunkt ovenfor:"*Foreslått at en asylsøker kan "jobbe i bomullsåkeren" under "en slavedriver" og likt rasistiske kommentarer som "sorte svin",* hadde han blant annet følgende kommentarer:

- Hvordan vet vi at dette er et forslag som Filter påstår?
- Det er opplagt ikke «en asylsøker», men en person som ønsker å motta sosialbidrag på livstid i stedet for å jobbe som er det sentrale
- Et det noen realisme i de faktiske premissene til denne kommentaren? Finnes det slavedrivere og bomullsåkere i Sverige?
- Det har vært betydelig offentlig kritikk av personer som ønsker å leve på NAV, inkludert fra sentrale politikere og myndighetspersoner
- Konteksten før og etter tekstutsnittet er fullstendig ukjent, noe som betyr at fortolkningen er helt uklar
- Selv ikke Filter nyheter påstår at dette skal være ytret av meg
- Det refererer til et nederlandsk nyhetsinnslag. Nyhetsinnslaget forteller om en uprovosert grov voldshendelse mot en kvinnelig tog-konduktør, noe som de aller fleste mennesker i seg selv ville mene berettiger sterkt kritikk og fordømmelse
- Selve innslaget meddeler at personen var en araber, ikke en afrikaner

- Fargekarakteristikker kan brukes for å få fram mange sider ved personers egenskaper, karakter og handling; det refererer ikke bare til etnisk tilhørighet – og her står jo fargen i et direkte motsetningsforhold til den oppgitte etniske identiteten i innslaget.

Eikrem fremsatt også en rekke bemerkninger/kommentarer til de øvrige påstandene som fremsettes i Filter Nyheter sin artikkel av 20. februar 2020. Gjennomgående er han uenig i Filter Nyheter sin fortolkning/redegjørelse knyttet til de ulike innleggene og kommentarene. Av hensyn til vår vurdering av de øvrige innleggene/kommentarene som omtales i Filter Nyheter sin artikkel, jf punkt 5.3 nedenfor, har vi ikke funnet det nødvendig å redegjøre nærmere for Eikrem sin forståelse av disse.

Angående fotografiene SVWT har fått overlevert fra Fævelen/Aasback opplyste Eikrem at han ikke vil kommentere om det er han som er avbildet. Han bemerket at bildene er ulovlig ervervet og ulovlig overlevert til SVWT, noe som utgjør et utilbørlig bevis. Etter Eikrem sin oppfatning er fotograferingen i strid med straffeloven § 266, brudd på privatlivets fred og han har anmeldt forholdet til politiet. Eikrem ønsket heller ikke å kommentere hvilken Facebookside som vises på de to aktuelle bildene.

På forespørsel fra Eikrem bekreftet SVWT at fokus i undersøkelsen er de innleggene som er beskrevet i Filter Nyheter sin artikkel av 20. februar 2020 og at SVWT ikke kommer til å bruke eller vektlegge innleggene/skjermdumpene som er mottatt fra Fævelen og Aasback i den pågående undersøkelsen. Med bakgrunn i denne avklaringen opplyste Eikrem at han ikke hadde behov for å knytte kommentarer til de enkelte innleggene/skjermdumpene utover at han ikke kan se at disse har relevans for noe som helst.

Eikrem viste til at det må vektlegges at en annen person har avgitt vitneforklaring/erklæring på at det er vedkommende som står bak den aktuelle Facebook-profilen og innleggene. Eikrem opplyste at vedkommende i utgangspunktet ikke ønsker å snakke med SVWT. Eikrem opplyste at han ville gi en snarlig skriftlig tilbakemelding på betingelsene som må være oppfylt for at SVWT skal få tilgang til erklæringen.

4.4 Dokumentasjon mottatt i forbindelse med undersøkelsen

4.4.1 "Skjermdumper" og fotografier

Fævelen og Aasback overleverte i etterkant av samtalene med SVWT en minnepenn med en rekke innlegg/skjermdumper som viser aktiviteten på den aktuelle Facebook-profilen. På samme minnepenn er det to fotografier.

Fævelen har i samtale med SVWT opplyst at fotografiene er tatt under et instituttmøte ved Institutt for sosialt arbeid den 26. november 2019. Hun har opplyst at det ene bildet viser Eikrem og hans pc, og det andre viser Eikrem sin arm og innholdet på pc-skjermen. Ifølge Fævelen viser det andre bildet at det er Einar Tamburi-profilen Eikrem er logget inn på. Fævelen har forklart at man kan se dette ut fra profilbildet på skjermen, samt at man også kan se teksten "Einar Tamburi", selv om dette fremkommer svakt på bildet.

Kopi av alle innleggene/skjermdumpene og de to fotografiene er overlevert til Eikrem. Det presiseres i denne forbindelse at SVWT ikke har videreformidlet eller delt de mottatte innleggene/skjermdumpene med andre enn Eikrem. De to fotografiene er delt både med Eikrem og oppdragsgiver NTNU.

I samtale med Eikrem 18. februar 2021 ble det fra SVWT bekreftet at vi ikke kom til å bruke eller vektlegge innleggene/skjermdumpene som er mottatt fra Fævelen og Aasback i den pågående undersøkelsen. SVWT vil kun ha fokus på de innleggene som er beskrevet i Filter Nyheter sin artikkel av 20. februar 2020. Med bakgrunn i denne avklaringen opplyste Eikrem at han ikke hadde behov for å knytte kommentarer til de enkelte innleggene/skjermdumpene.

Når det gjelder de to fotografiene som etter det opplyste viser Eikrem og hans pc på instituttmøte ved Institutt for sosialt arbeid den 26. november 2019, har Eikrem ikke vært villig til å kommentere på om det er han som er avbildet. Han har heller ikke ønsket å kommentere hvilken Facebook-side som vises på de to aktuelle fotografiene.

SVWT er av den oppfatning at det tydelig fremkommer at det er Eikrem som er på fotografiene, og legger dette til grunn i det videre.

Det har ikke vært mulig å fastslå hvorvidt den avbildede pc er NTNU sin eiendom, men det er bekreftet fra NTNU at de benytter PCer av tilsvarende merke som den som er på bildene.

4.4.2 Eikrems innvendinger mot at fotografiene legges til grunn

Eikrem har i e-post av 17. januar 2021 skrevet at:

> *"Rettskyndige personer har ovenfor meg entydig slått fast at Fævelens snik-fotografering på min arbeidsplass er et lovbrudd. Jeg vil selvsagt forfølge den saken. Det framstår på meg som meget merkelig at denne statusen til Fævelens påstand ikke ble meddelt meg av dere 6.1.2021. Og hvis NTNU virkelig ønsker å basere «fakta-undersøkelser» på et slikt utillatelig grunnlag for å finne ut hvem som trykker «like» på hva på Facebook, så tror jeg det kan oppfattes av mange som meget påfallende. Men lite overrasker meg lengre."*

Ovennevnte har foranlediget behov for å vurdere om det er adgang til å bruke bildene av Eikrem, som andre har tatt, som en del av faktagrunnlaget i den pågående undersøkelsessaken.

Det som er relevant å vurdere er hvorvidt bruken av bildene er i strid med bestemmelser i personopplysningsloven og/eller åndsverkloven § 104 om retten til eget bilde.

4.4.3 Personopplysningsloven

4.4.3.1 Rettslige utgangspunkter

Etter personopplysningsloven må all behandling av personopplysninger ha et rettslig grunnlag for å være lovlig. Dette innebærer at virksomheten på forhånd må ha identifisert om det finnes et behandlingsgrunnlag for personopplysningene. Dette følger blant annet av personvernforordningen artikkel 6. Personvernforordningen er i personopplysningsloven gjort til norsk rett ved inkorporasjon.

For undersøkelsessaker vil grunnlaget kunne være at behandlingen er nødvendig for å oppfylle en rettslig forpliktelse som påhviler den behandlingsansvarlige, at behandlingen er nødvendig for å utføre en oppgave i allmennhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt, jf. personvernforordningen artikkel 6 bokstav c) og e).

Personvernforordningen artikkel 9 omhandler behandling av særlige kategorier av personopplysninger. Utgangspunktet er at behandling av personopplysninger om blant annet rasemessig eller etnisk opprinnelse, politisk oppfatning, religion er forbudt, jf personvernforordningen artikkel 9 nr 1. Spørsmålet er om bildene omfattes av særlige kategorier av personopplysninger.

På generelt grunnlag vil i utgangspunktet ikke behandling av bilder som viser personer bli ansett som behandling av særlige kategorier av personopplysninger. Av punkt 51 i fortalen til personvernforordningen fremgår det at:

> *"(...) Behandling av fotografier bør ikke systematisk anses som behandling av særlige kategorier av personopplysninger, ettersom fotografier omfattes av definisjonen av biometriske opplysninger bare når de behandles ved hjelp av et særskilt teknisk middel som gjør det mulig entydig å identifisere eller autentisere en fysisk person. (...)"*

Det må likevel vurderes om det enkelte bildet viser opplysninger som er omfattet av personvernforordningen artikkel 9. I kommentaren til personvernforordningen (https://juridika.no/lov/2016-04-27-679/%C2%A79/kommentar) fremgår det at:

> *"Et annet spørsmål er om behandling av bilder som tydelig viser den avbildedes religion, er behandling av opplysninger om religion i samsvar med art. 9 nr. 1. Dersom den avbildede bærer hijab, smykker med kors eller kippa, vil dette med stor sannsynlighet gi uttrykk for vedkommendes religiøse oppfatning. Det synes derfor rimelig å legge til grunn at slike bilder vil representere opplysninger om religion i henhold til forordningen. Siden digital behandling av slike bilder vil muliggjøre identifikasjon av den avbildede, vil behandlingen dekkes av forbudet i art. 9 nr. 1. Det samme vil gjelde digital behandling av fotografier som viser seksuell legning, helseforhold eller etnisk tilhørighet."*

Personopplysningsloven § 6 gir imidlertid hjemmel til å behandle særlige kategorier personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 nr. 1 når det er nødvendig for å gjennomføre arbeidsrettslige plikter eller rettigheter.

4.4.3.2 Gir personopplysningsloven NTNU rettslig grunnlag for å bruke de angjeldende bildene i undersøkelsessaken?

De angjeldende bildene kan være egnet til å gi uttrykk for Eikrems politiske oppfatning. Etter vår vurdering er det uklart om bildene kan anses for å være personopplysninger om politisk oppfatning etter personvernforordningen artikkel 9 nr. 1. Dersom de angjeldende bildene ikke anses for å være personopplysninger om politisk oppfatning etter artikkel 9 nr. 1, har NTNU rettslig grunnlag i personvernforordningen artikkel 6 bokstav c) for å behandle de angjeldende bildene.

I den videre vurdering legges det til grunn at bildene er personopplysninger om politisk oppfatning. Spørsmålet blir da om bildene er *nødvendig* for at NTNU skal kunne gjennomføre sine arbeidsrettslige plikter, jf. personopplysningsloven § 6.

NTNU som arbeidsgiver er forpliktet til å sørge for et forsvarlig arbeidsmiljø jf. arbeidsmiljøloven kapittel 4. Dette innebærer at NTNU blant annet er forpliktet til å følge opp mottatt informasjon som påvirker arbeidsmiljøet. Dette både for å avklare faktiske forhold og treffe nødvendige tiltak. Bildene er personopplysninger som kan bidra til å avklare faktiske forhold, og dermed bidra til at NTNU oppfyller sine rettslige forpliktelser som arbeidsgiver. På bakgrunn av denne forpliktelsen er det etter dette vår vurdering nødvendig at NTNU behandler personopplysningene (dvs. bildene) for å gjennomføre sine arbeidsrettslige plikter.

På bakgrunn av det ovennevnte er det vår vurdering at personopplysningsloven § 6 gir NTNU rettslig grunnlag for å bruke/behandle de angjeldende bildene i undersøkelsessaken.

4.4.4 Åndsverkloven § 104 – Retten til eget bilde

4.4.4.1 Rettslige utgangspunkter

Etter norsk rett gjelder det i utgangspunktet ikke krav om samtykke for å ta bilde av personer. Et *krav* om samtykke vil kunne gjøre seg gjeldende ved offentlig visning eller gjengivelse av bilde, jf. åndsverkloven § 104. Følgende hitsettes fra åndsverkloven § 104 (1):

> *"Fotografi som avbilder en person, kan ikke gjengis eller vises offentlig uten samtykke av den avbildede ...".*

I forarbeidene[1] til åndsverkloven § 104 oppsummeres forgjengeren (åndsverkloven § 45c) slik:

> *"Åndsverkloven § 45c er en videreføring av regelen i den tidligere fotografiloven (1960) § 15. Den er en personvernbestemmelse som omhandler den avbildedes rett til eget bilde, samt avgrensninger i denne retten. Hovedregelen er at et fotografi som avbilder en person, ikke kan gjengis eller vises offentlig uten samtykke av den som er avbildet. Det finnes en rekke unntak av hensyn til ytringsfriheten, bl.a. der en avbildning har aktuell og allmenn interesse, der avbildningen av personen er mindre viktig enn hovedinnholdet i bildet, og der bildet gjengir forsamlinger, folketog i friluft eller forhold eller hendelser av allmenn interesse."*

Åndsverkloven § 104 er en videreføring av den tidligere åndsverkloven § 45c, slik at det ovennevnte også gjelder for åndsverkloven § 104.

[1] Prop. 104 L (2016-2017) punkt 10.1.1

4.4.4.2 Vil vernet etter åndsverkloven § 104 inntre i dette tilfellet?

En forutsetning for vernet etter åndsverkloven § 104, er at personen kan identifiseres. Det legges til grunn at de angjeldende bildene, i alle fall bildet hvor halvparten av ansiktet til Eikrem vises samt bildene sett i sammenheng, tilfredsstiller kravet til identifisering, jf. pkt. 4.4.1.

Videre må bildene "(...) *gjengis eller vises offentlig (...)*" (vår understrekning), for at vernet etter åndsverkloven § 104 skal inntre. Det må vurderes om bruken av bildene i undersøkelsessaken innebærer at bildene gjengis eller vises "*offentlig*", jf. åndsverkloven § 104 (1).

Verken forarbeider eller rettspraksis gir noen eksakte grenser for når et bilde skal anses som offentlig, herunder hvor mange personer et bilde må bli vist eller gjengitt til for at bilde skal anses offentlig. Ut i fra en ordlydsfortolkning er det imidlertid på det rene at privat visning av bilder ikke omfattes av bestemmelsen. Med støtte i forarbeidene kan det også legges til grunn at det ikke kreves at alle og enhver har tilgang til bildet for at det skal anses offentlig – også når en større, avgrenset persongruppe har tilgang til bildet vil det kunne anses som offentlig.[2]

Ved vurderingen av om vilkåret "offentlig" er oppfylt, har Høyesterett lagt legaldefinisjonen i straffeloven til grunn, også i erstatningsrettslige søksmål.[3] Legaldefinisjonen i straffeloven ble endret i mai 2013, og i dag er ytringer på internett i de fleste tilfeller klart å anse som offentlige ytringer. Det avgjørende er at ytringen er "egnet til å nå et større antall personer", og med "et større antall personer" menes ca. 20-30 personer.[4]

I dette tilfellet fikk v/SVWT v/advokatene Kartum og Risberg tilgang til bildene i forbindelse med en samtale med to av de ansatte. Samtalen ble gjennomført som et ledd i undersøkelsessaken.

Etter vår vurdering innebærer ikke det ovennevnte at bildene "*gjengis eller vises offentlig*" i åndsverksloven § 104 sin forstand. SVWT har kun delt bildene med Eikrem og arbeidsgiver, og har således ikke håndtert bildene på en måte som kan være egnet til å nå et større antall personer.

NTNU og/eller SVWT har ikke initiert at bildene har blitt gjengitt eller vist *offentlig*, og følgelig inntrer ikke vernet etter åndsverkloven § 104 for dette tilfellet. Dette innebærer at heller ikke åndsverkloven § 104 er til hinder for at NTNU kan bruke bildene - uten samtykke fra Eikrem - ved behandlingen av undersøkelsessaken.

4.4.5 Konklusjon/oppsummering

Etter personopplysningsloven § 6 har NTNU rettslig grunnlag for å bruke/behandle de angjeldende bildene i undersøkelsessaken. Dette fordi behandlingen av personopplysningene (bildene) er nødvendig for at NTNU skal kunne oppfylle sine arbeidsrettslige forpliktelser etter arbeidsmiljøloven

---

[2] Ot.prp. nr. 46 (2004-2005) s. 19
[3] Rt, 2006. s 799 avsnitt 46-50.
[4] Erstatningsretten og krenkelser i sosiale medier, Tidsskrift for erstatningsrett, forsikringsrett og trygderett 2018/1, Årgang 15, side 3-6, av Ellen Lexerød Hovlid.

kapittel 4. Vernet etter åndsverkloven § 104 om retten til eget bilde er videre ikke til hinder for at NTNU kan bruke bildene ved behandlingen av varslingssaken. Dette fordi bruk av bildene ikke innebærer offentlig gjengivelse eller visning.

4.4.6 Erklæring fra ikke identifisert person

I en artikkel publisert i Khrono den 23. juli 2020 fremkommer det at Khrono har hatt kontakt med en mannsperson som har opplyst til Khrono at det er han som står bak utsagnene på den aktuelle Facebook-profilen.

Av samme artikkel fremkommer at vedkommende mannsperson har avgitt en signert bekreftelse på at det var han, og ikke Eikrem, som sto bak ytringene.

SVWT har siden medio august 2020 anmodet Eikrem og hans advokat om å få opplyst navnet på den personen som angivelig står bak utsagnene, samt anmodet om å få oversendt skriftlig dokumentasjon vedrørende dette som Eikrem måtte ha. Til tross for en rekke purringer er navnet ikke oppgitt.

I samtale med Eikrem 6. januar 2021 opplyste Eikrem at årsaken til at han ikke vil oversende erklæringen, som er i advokat Svanem sin besittelse, er at *"han ikke ønsker at vedkommende skal bli "hengt ut" offentlig"*. Eikrem opplyste imidlertid at han kan være villig til at SVWT får se, eventuelt overlevert den aktuelle erklæringen, under gitte betingelser.

I ny samtale med Eikrem den 18. februar 2021 opplyste Eikrem at han ville gi en snarlig skriftlig tilbakemelding på betingelsene som må være oppfylt for at SVWT skal få tilgang til erklæringen. Eikrem ble samtidig gjort kjent med at dersom SVWT skal hensynta erklæringen i sin undersøkelse, så må SVWT gis tilgang til denne.

I e-post av 1. mars 2021 opplyste Eikrem at SVWT skal få lese dokumentet under forutsetning av at identiteten til personen holdes utenfor den endelige rapporten. Gitt at dette aksepteres, opplyste Eikrem at vi kunne avtale et tidspunkt som passet for alle partner etter 15. mars 2021.

I e-post av 12. mars 2021 til Eikrem bekreftet SVWT at vi kan akseptere å holde utsteders identitet anonym i vår rapport. Vi presiserte imidlertid at dersom saken skulle bli undergitt rettslig behandling, kunne vi ikke love å opprettholde anonymitet om identiteten til utsteder av erklæringen. Vi anmodet på denne bakgrunn om to alternative tidspunkter i uke 11 og 12 for å få tilgang til erklæringen.

Da vi ikke mottok tilbakemelding med forslag til tidspunkter fra Eikrem, ble Eikrem på nytt i e-post av 22. mars 2021 oppfordret til å gi SVWT tilgang til erklæringen. Det ble samtidig opplyst at slik tilgang må gis i løpet av uke 13, dersom den skal tas i betraktning ved utarbeidelse av endelig rapport.

Ved e-post av 25. mars 2021 mottok SVWT slik tilbakemelding fra Eikrem;

> *"Vedrørende vitneerklæringen er kan den saken ordnes raskt. Samtidig undrer jeg meg enda en gang over den selektive omgangen med opplysninger. Jeg nektes innsyn i opplysninger om meg, samtidig som gitt noen forhold så «kan vi ikke love å opprettholde anonymitet om*

identiteten til utsteder av erklæringen». Hva dette faktisk betyr, krever en betydelig mer spesifikk avklaring."

SVWT har ikke gjort ytterligere forsøk på å få tilgang til erklæringen. Det er fra denne side gjentatte ganger fremholdt at det bør være i Eikrems interesse å fremlegge erklæringen, uten at dette har skjedd. Det fremstår nå som hensiktsløst å fortsette dialogen vedrørende dette. Denne rapport ferdigstilles således uten at vi har sett den erklæringen som omtales i artikkel i Khrono og av Eikrem. Vi har heller ikke klart å bringe på det rene identiteten til vedkommende som angivelig hevder å stå bak den aktuelle Facebook-profilen.

4.5 Funn ved gjennomført innsyn

I brev av 27. februar 2020 til advokat Svanem, ba NTNU om at Eikrems to jobb-PC-er straks ble levert inn til dekan Marit Reitan for tekniske undersøkelser og speiling av innholdet, slik at SVWT, dersom det skulle bli nødvendig, kunne gjennomgå innholdet på disse. Det ble samtidig gjort oppmerksom på at undersøkelser som medfører avlesning av innhold på Pc-ene og e-postkonto vil foregå etter NTNUs IKT-reglement, jf forskrift om arbeidsgivers innsyn i e-postkasse og annet elektronisk lagret materiale, og utføres av SVWT med Eikrem selv og/eller advokat Svanem som bisitter.

Eikrem har i ettertid meldt begge arbeidspc-ene stjålet, hvoretter det ikke har vært mulig å undersøke disse. I følge KPMG, som bistod ved innsynet, kan maskinene inneholde informasjon som igjen kan bekrefte om det har vært aktivitet mot den aktuelle Facebook-kontoen og videre om denne aktiviteten har vært i egenskap av kontoeier. En slik avklaring har ikke vært mulig når vi ikke har hatt tilgang til de fysiske maskinene.

Etter beslutning fra NTNU gjennomførte SVWT på vegne av NTNU den 6. juli 2020, en gjennomgang av Eikrems e-postkonto og hjemmeområde på NTNU sin server. KPMG deltok i innsynet gjennom å tilrettelegge informasjonen for SVWT på KPMGs digitale plattform for denne type gjennomganger.

Eikrem ble på forhånd varslet om innsynet og han ble gitt mulighet til å være tilstede under innsynet, men han møtte ikke. Eikrem ble også gitt mulighet til å oppgi søkekriterier med hensikt å luke ut privat informasjon. SVWT mottok ikke noen søkekriterier fra Eikrem.

I innsynet ble det åpnet til sammen 80 dokumenter. Dette var i hovedsak e-postkorrespondanse fra februar 2020. Av betydning for vår undersøkelse nevnes følgende dokumenter:

I e-post av 19. februar 2020 kl. 00.00 til nettavisen Resett skriver Eikrem:

[redacted]

[redacted]

I e-post av 19. februar 2020 kl. 16.58 fra nettavisen Resett til Eikrem, skriver den ansatte i Resett følgende til Eikrem under overskriften "Tre Avsnitt":

[redacted]

I e-post av 19. februar 2020 kl. 18.30 sender Eikrem en e-post til Resett med forespørselen "[redacted]". Det er i e-posten gjort endringer i det utkastet Resett oversendte til Eikrem kl. 16.58 samme dag, hvoretter teksten har følgende ordlyd:

[redacted]

I ny e-post fra Resett 19. februar 2020 kl. 19.00, bekrefter Resett "Ok".

I e-post fra Eikrem til Resett 20. februar 2020 kl. 10.16 skriver Eikrem blant annet:

[redacted]

Ved gjennomført innsyn er det avdekket at Eikrem har hatt e-postkorrespondanse med flere privatpersoner knyttet til Filter Nyheter sitt oppslag. Enkelte av disse er ansatt ved NTNU. SVWT har forsøkt å få til samtale med flere av disse, men ingen av de har vært villige til å stille i samtale med oss.

Eikrem har til SVWT opplyst at han ikke er villig til å svare på spørsmål relatert til gjennomført innsyn før hans klage til Datatilsynet er ferdig behandlet.

4.6 SVWTs vurdering av tilgang/disponering av Facebook-kontoen

Foretatte undersøkelser har ikke gitt grunnlag for å konkludere med hensyn til hvem som har opprettet den aktuelle Facebook-kontoen eller når dette skjedde.

Det er imidlertid etter vår vurdering bevismessig grunnlag for å konkludere med at Eikrem har disponert/hatt tilgang til den aktuelle Facebook-kontoen.

Vår konklusjon er basert på en vurdering av det samlede bevisbildet i saken.

For det første har vi lagt vekt på forklaringene fra Aasback og Fævelen. Aasback har forklart at hun på et instituttmøte i september 2019 ble sittende bak Eikrem. Hun så da at Eikrem sin PC var logget på Facebook med brukerprofilen "Einar Tambarskjelve" gjennom hele instituttmøtet. Hun har forklart at hun er helt sikker på at Eikrem var innlogget med brukerprofilen "Einar Tambarskjelve" og at han ikke bare var inne og kikket på profilen.

Dette var årsaken til at Aasback begynte å følge med på profilen. Blant annet oppdaget Aasback at hun og profilen Einar Tambarskjelve hadde felles venner.

Fævelen har forklart at hun satt bak Eikrem på et instituttmøte 26. november 2019. Fævelen og Aasback hadde da fulgt med på profilen i ca 2 måneder og brukernavnet var endret fra Einar Tambarskjelve til Einar Tamburi.

Fævelen har videre forklart at Eikrem under instituttmøtet satt innlogget på Facebook-profilen Einar Tamburi. Fævelen tok to bilder av Eikrem bakfra. I følge Fævelen viser det ene bildet Eikrem og hans pc, det andre viser Eikrem sin arm og innholdet på pc-skjermen. Fævelen opplyser at bildene viser at det er Einar Tamburi-profilen Eikrem er logget inn på, noe som man kan se ut i fra profilbildet. Man kan også se teksten "Einar Tamburi", selv om dette er svakt.

SVWT har mottatt begge bildene, hvoretter det legges til grunn at det er Eikrem som vises på bildene.

Videre bemerkes at også [redacted] forklaring understøtter at Eikrem har disponert kontoen.

I vurderingen er det videre lagt vekt på at Eikrem ikke på noe tidspunkt har benektet at han har disponert eller hatt tilgang til den aktuelle Facebook-profilen. Han har forklart at han har en Facebook-konto som heter "Øyvind Eikrem" og at han ikke ønsker å opplyse om han har, eller har hatt, tilgang til andre kontoer da han mener dette ikke er relevant. Ifølge Eikrem er det vesentligste at han ikke har kommet med noen av utsagnene/postene som er referert i Filter Nyheter den 20. februar2020.

Eikrem har heller ikke vært villig til å kommentere om det er han som er avbildet på de to bildene SVWT har mottatt fra Aasback/Fævelen.

Ved vurderingen har vi også vektlagt at Eikrem i e-post-korrespondanse med nettavisen Resett dagen før artikkelen i Filter Nyheter ble publisert, ga uttrykk for at han har '[redacted]

[redacted] Til Resett opplyser Eikrem videre at [redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

[redacted]

Dette er med på å underbygge at profilen opprinnelig ble opprettet for Eikrem, og at Eikrem i det minste har hatt tilgang til, eventuelt vært en av flere, som har disponert den aktuelle kontoen.

Det skal i denne forbindelse også bemerkes at Eikrem, til tross for at han hevder å sitte på en erklæring fra en ikke navngitt person som kan kaste ytterligere lys over saken, ikke har vært villig til å dele denne informasjonen eller navnet på den aktuelle personen med SVWT. Dette til tross at disse opplysningene/dokumentasjonen har vært etterspurt og purret på i over 6 måneder. Det forhold at rapporten avgis uten at forholdene vedrørende den angivelige erklæringen er brakt på det rene, vurderes å være uproblematisk all den tid eksistensen av en erklæring med det innhold Eikrem har bebudet, ikke vil gi grunnlag for å endre konklusjonen i denne rapporten.

Med bakgrunn i ovennevnte kan det etter vår oppfatning legges til grunn Eikrem har hatt tilgang til, og således har hatt mulighet til å administrere og disponere, den aktuelle Facebook-kontoen.

Vi kan imidlertid ikke utelukke at brukernavn og passord til den aktuelle kontoen er delt mellom flere personer, hvoretter det ikke kan utelukkes at det kan være flere personer som har disponert den aktuelle Facebook-kontoen. Følgelig kan vi heller ikke konkludere på spørsmålet om hvem som har publisert de av Filter Nyheter omtalte ytringer.

5 VURDERING AV OM DET FORELIGGER BRUDD PÅ LOVER ELLER INTERNE RETNINGSLINJER

5.1 Rettslig utgangspunkt for lojalitetsplikt i arbeidsforhold for statsansatte

Lojalitetsplikt i arbeidsforhold er en ulovfestet regel som er utviklet gjennom rettspraksis.[5] Lojalitetsplikten går i korthet ut på at arbeidstakeren lojalt skal slutte opp om og fremme arbeidsgivers legitime interesser, samt avstå fra tilsidesettelse eller undergraving av disse interessene til fordel for egne eller andres interesser. Lojalitetsplikten er å regne som en "*tjenesteplikt*" for statsansatte, jf. bla. Prop.94 L (2016-2017) s.164.

Statsansattes lojalitetsplikt står imidlertid i en særstilling ved at det er statens legitime interesser disse skal fremme, noe som kan tilsi at lojalitetsplikten i enkelte tilfeller rekker lengre enn i et ordinært arbeidsforhold med en privat part. Det vises i denne sammenheng til følgende fra Prop. 94 L (2016–2017) s. 148:

> *"Departementet viser til at det stilles særskilte krav til ansatte i staten. Mange ansatte i staten utøver blant annet offentligrettslig myndighet overfor borgerne, og det stilles særlige krav til lojalitet, integritet, faglig uavhengighet og partipolitisk nøytralitet."*

Uttalelsen viser at kravet til statsansattes lojalitetsplikt også må ses opp mot den statlige funksjonen den ansatte skal ivareta, samt hvilken forventning borgerne har til en person i den aktuelle statlige stillingen. Ved vurderingen av rekkevidden av statsansattes lojalitetsplikt må det dermed også hensyntas formålet og funksjonen til det aktuelle statlige organet, lovverket som regulerer organet og stillingen, og hvilken funksjon den ansatte skal ivareta i denne sammenheng.

5.2 Grensen mellom lojalitetsplikt og ytringsfrihet

5.2.1 Ytringsfriheten

I denne saken er det spørsmål om de ytringer omtalt over, utgjør brudd på den statsansattes tjenesteplikter.

Ytringsfriheten er en av de grunnleggende menneskerettighetene, mens arbeidsgiverens krav på lojalitet ikke har samme grunnleggende status. Det er derfor inngrep i ytringsfriheten som må begrunnes, og ikke omvendt, jf. St.meld. nr. 26 (2003-2004) s. 103-105. Dette fordrer at det må

---

[5] Jf. bla. Rt. 2001 s. 1589, Rt. 1996 s. Rt. 1990 side 607 og Rt. 1993 side 300 1401.

gjøres en nærmere vurdering av grensedragningen mellom den ansattes lojalitetsplikt, og denne ansattes rett til å ytre seg i det offentlige rom.

Lovhjemmelen for ytringsfrihet er Grl. § 100, samt vernet i EMK § 10, og SP § 19. Det er antatt at Grl. § 100 gir et bedre vern av ansattes ytringsfrihet sammenlignet med EMK, jf. Ot.prp. 84 (2005-2006) s. 13. Grunnloven § 100 fastslår at «*Ytringsfrihet bør finne sted*». Det er på det rene at "*bør*" i denne sammenheng må leses som "*skal*" og at utgangspunktet dermed er full ytringsfrihet.

Etter Grunnloven § 100 andre ledd kan det gjøres inngrep i meddelelses- og informasjonsfriheten etter en interesseavveining mellom inngrepets formål og ytringsfrihetens begrunnelse. Det stilles vilkår om at inngrepet i så tilfelle må forsvares opp mot ytringsfrihetens begrunnelse: «*sannhetssøken, demokratiet og individets frie meningsdannelse*». Det slås videre fast at rettslig ansvar for ytringer må ha hjemmel i lov, jf. andre ledd annet punktum. Det forutsettes at ansvar med grunnlag i lojalitetsplikten oppfyller dette kravet til «*lov*» etter § 100 andre ledd, jf. St.meld. nr. 26 (2003-2004) s. 100.

Utgangspunktet og hovedregelen følger av Grunnloven § 100 tredje ledd hvor det fastsettes at «*frimodige ytringer om statsstyret og hvilken som helst annen gjenstand er tillatt for enhver*», og at det bare kan settes *klart* definerte grenser for ytringsfriheten i denne sammenheng der "*særlig tungtveiende hensyn*" gjør det forsvarlig holdt opp imot ytringsfrihetens begrunnelser.

5.2.2 Vurderingen om ytringen strider mot arbeidsgivers legitime og saklige interesser

Ved vurderingen av om ytringer er illojale ovenfor arbeidsgiver må det tas utgangspunkt i ytringsfriheten. Som nevnt er det kun dersom det foreligger særlig tungtveiende hensyn at det kan gjøres inngrep i ytringsfriheten.

Det er imidlertid ikke tvilsomt at lojalitetsplikten i arbeidsforhold kan være et slikt tungtveiende hensyn. Dette er også lagt til grunn av Den europeiske menneskerettighetsdomstolen. Utgangspunktet er imidlertid at inngrep i ytringsfriheten bare kan foretas der det foreligger åpenbar risiko for skade på arbeidsgiverens legitime og saklige interesser, jf. Prop. 94 L (2016–2017) s. 45 med videre henvisning til (Ot.prp.nr.84 (2005–2006). Det er således ikke tilstrekkelig at en ytring er ekstrem eller oppsiktsvekkende. Den må gjøre skade på arbeidsgivers legitime og saklige interesser, og disse interessene må i det konkrete tilfellet veie tyngre enn det vern ytringen eventuelt måtte ha i kraft av ytringsfriheten. Dersom en ytring som utgangspunkt er vernet av ytringsfriheten og ligger innenfor rammene av lovgivningen for øvrig, skal det dermed svært mye til for at ytringen likevel ikke skal være tillatt som følge av lojalitetsplikten, jf. (Ot.prp.nr.84 (2005–2006) s. 36.

I Rt 1982 side1729 (Lektordommen) var spørsmålet for Høyesterett om lektoren hadde brutt sine tjenesteplikter som følge av ytringer læreren hadde fremsatt. Det ble i denne saken blant annet lagt vekt på den daværende formålsparagrafen for den videregående skole, hvor det blant annet het at: "*Den videregående skole skal fremme menneskelig likeverd og likestilling, åndsfrihet og toleranse, økologisk forståelse og internasjonalt medansvar*" Førstvoterende uttalte at:

> *"Skolens formålsparagraf kan, naturligvis, ikke forstås slik at det ikke i undervisningen skal være plass for meningsbrytning og kritikk av «etablerte sannheter». Det kan heller ikke være*

slik at intet avvik fra de vedtatte undervisningsmål skal kunne tåles. Det er den grove krenkelse av dem som det må reageres mot.

Jeg er selvfølgelig enig med A i at lærerens personlige oppfatninger ikke skal sensureres. Han må også ha rett til å gi uttrykk for dem. Innenfor skolen må likevel hans ytringsfrihet være underlagt de begrensninger som nødvendigvis må følge av skolens formål. Han kan ikke drive undervisningen slik at han motvirker de formål som det etter skolelovgivningen er hans plikt å fremme. Heller ikke kan han dosere egne meninger til fortrengsel for pensumgjennomgåelsen etter undervisningsplanen."

Lektorens ytringer var fremsatt både i og utenfor undersvisningssituasjonen. Ytringer fremsatt utenfor arbeidstiden ble ikke inntatt i det prøvde avskjedigelsesvedtaket, men Høyesterett tok stilling til partenes anførsler vedrørende dette. Fra Førstvoterende uttalelser hitsettes:

"Jeg er også enig med A i at utenfor skolen må det gjelde videre – vesentlig videre – grenser for en lærers ytringsfrihet. Her må utgangspunktet være at han har den samme frihet til å ytre seg om «Statsstyrelsen og hvilkensomhelst anden Gjenstand» som andre borgere, jfr. grunnloven § 100. Jeg mener likevel at det for en lærer, på grunn av tjenestens særlige art, også utenfor skolen må oppstilles visse grenser for hvorledes han kan uttale seg til offentligheten. Uttaler en lærer seg slik at det – uten hensyn til om de strafferettslige grenser for ytringsfriheten skulle være overskredet – må anses klart utilbørlig, vil dette kunne få betydning for vurderingen av hans skikkethet for lærergjerningen. Det vil særlig kunne være tilfellet hvis uttalelsene har en slik form, et slikt innhold eller slike premisser at de er egnet til å bryte ned det omdømme og den tillit som det er nødvendig at en lærer har. For så vidt er dette etter min mening et spesielt krav som må stilles til lærere. Men det kan måtte stilles spesielle krav i denne retning også til andre som arbeider i offentlig eller privat tjeneste, nettopp som følge av tjenestens særlige karakter."

Dommen viser at lojalitetsplikten kan tilsi begrensinger i statsansattes ytringsfrihet, selv om disse ikke er fremsatt direkte i forbindelse med stillingen. Det er tilstrekkelig at ytringene bryter med arbeidsgivers legitime og saklige interesser, likevel slik at det skal betydelig mer til dersom ytringene ikke er fremsatt i direkte relasjon med utøvelsen av stillingen.

Polititjenestemanndommen i LB-2017-35146[6] er illustrerende på dette punkt. Lagmannsretten la i nevnte avgjørelse vekt på at polititjenestemannens ytringer vanskeliggjorde politiets samfunnsoppgaver idet ytringene brøt ned den tilliten blant allmenheten som er nødvendig for at politiet skal kunne løse sine oppgaver. Fra lagmannsrettens dom hitsettes:

"As ytringer har samlet slik form, omfang, rekkevidde og innhold at de må anses som utilbørlige etter tjenestemannsloven § 15 og at de bryter ned den tilliten som er nødvendig for stillingen som polititjenestemann. Tillitsbruddet forsterkes av at det dreier seg om ytringer av

[6] Anke til Høyesterett ikke tillatt fremmet, jf. HR-2018-73-U.

samme karakter som foranlediget den advarselen han hadde fått. At A i denne perioden har arbeidet som etterforsker og ikke i operativ tjeneste ute, har etter lagmannsrettens syn ingen betydning. Som etterforsker behandler han et bredt spekter av sakstyper og kommer i kontakt med personer fra mange forskjellige miljøer og med ulik bakgrunn med hensyn til etnisitet og religion.

I den samlede avveiningen skal ytringsfriheten tillegges stor vekt, jf. foran. Også som polititjenestemann har A rett til å gi uttrykk for kritiske holdninger til religion, innvandring og andre samfunnsspørsmål. Som ansatt i politiet må det imidlertid gjøres på en måte som ikke er krenkende, harselerende eller fiendtlig overfor grupper av personer. I den samlede, konkrete avveiningen er lagmannsrettens konklusjon at hensynet til tilliten til politiet er et «særlig tungtveiende hensyn» som gjør avskjeden av A forsvarlig holdt opp mot ytringsfrihetens begrunnelse, jf. Grunnloven § 100 tredje ledd. Det inngrepet i ytringsfriheten som avskjeden innebærer, anses derfor også nødvendig i et demokratisk samfunn, jf. EMK artikkel 10. De lovbestemte vilkårene for avskjed etter tjenestemannsloven § 15 første ledd bokstav b er da oppfylt."

Avgjørende for om en ytring kan sies å bryte med lojalitetsplikten er altså om denne kommer i konflikt med arbeidsgivers saklige og legitime interesser, og at disse må veie tyngre enn det vernet ytringene har i kraft av ytringsfrihetens formål i det konkrete tilfelle.

Den konkrete grensedragningen mellom ytringsfrihet og lojalitsplikten er ikke lovfestet. Hvor grensen skal trekkes beror på en avveining av generelle hensyn og en konkret vurdering i det enkelte tilfellet. Rettspraksis viser at domstolene har akseptert en viss begrensning i statsansattes ytringsfrihet i de tilfeller der ytringene er fremsatt på en krenkende og utilbørlig måte, hvor ytringene har vært usaklige eller harselerende, og i tilfeller hvor den ansatte har en stilling eller er ansatt i en virksomhet som gjør det særlig viktig å opprettholde samfunnets tillit til stillingen eller virksomheten.

Gjennom rettspraksis er det også trukket opp en rekke momenter som det vil være relevant å legge vekt på ved vurderingen av om en ytring rammes av lojalitetsplikten, eller om den er tillatelig i medhold av ytringsfriheten. Blant annet vil det være relevant å se hen til ytringens form og innhold, formålet med ytringen og ytringens skadepotensiale for arbeidsgiver. Ved vurderingen av ytringens skadepotensiale må det særlig ses hen til identifikasjonsfaren med arbeidsgiver, spredningsfaren, valg av mottakerkrets for ytringen, og forholdet til den ansattes funksjon. Disse momentene vil bli gjennomgått i det følgende.

5.2.3 Ytringens form og innhold

Karakteren av ytringens form og innhold får betydning ved at ytringen i større eller i mindre grad kan falle inn under de grunnverdiene som ytringsfriheten skal beskytte; sannhetssøken, demokrati og individets frie meningsdannelse. Det skal i denne sammenheng bemerkes at politiske meningsytringer og andre ytringer som i sitt innhold er spørsmål av allmenn interesse har et særlig sterkt vern. St.meld.nr. 26 (2003-2004) s. 22 angir at blant annet at:

> *"[...] er og bør det likeledes være utstrakt ytringsfrihet for vitenskapelige og kunstneriske ytringer. Som spiller en viktig rolle både for utviklingen av den offentlige samtale og for det enkelte menneskes dannelsesprosess og selvrealisering"*

Inngrep mot denne typen ytringer krever altså særlig tungtveiende hensyn.

På den andre siden er det andre ytringer som ikke i like stor grad fanges opp av grunnlovens formål, og som dermed ikke nyter et like stort vern. Som eksempel kan dette gjelde ytringer av rent underholdningsmessig karakter, rent pornografiske ytringer, manipulerende ytringer, eller kommersielle ytringer, jf. St.meld.nr. 26 (2003-2004) s. 22.

I Polititjenestemanndommen, LB 2017-35146, hevdet polititjenestemannen at hans ytringer var særskilt beskyttet idet han anførte at ytringene var politiske. Lagmannsretten fant imidlertid at:

> *"[...] ytringene må anses som politiske i et innvandringskritisk perspektiv, men mange av ytringene synes ikke å ha noe budskap ut over å harselere og sjikanere. Lagmannsrettens vurdering er uansett at ytringene gjennomgående er av slik karakter at det foreligger særlig tungtveiende grunner for at de ikke kan aksepteres".*

I det ovennevnte tilfellet fremkommer det at retten veide ytringens innhold (innvandringskritisk) mot ytringenes form (harselerende og sjikanøs). At ytringene var framsatt i en harselerende og sjikanøs form ble avgjørende for at ytringene var utenfor det som kunne aksepteres.

5.2.4 Formålet med ytringen

Det er antatt at formålet med ytringen vil få selvstendig betydning for lojalitetsvurderingen dersom ytringen har til formål å skade arbeidsgivers interesser, eller har til formål å fremme arbeidstakerens egne interesser på arbeidsgiverens bekostning. Ytringen vil da lettere komme i strid med lojalitetskravet enn en uttalelse som har andre og legitime formål, jf. St.meld. nr. 26 (2003-2004) s. 105.

5.2.5 Forholdet til den ansattes funksjon

Det er viktig at ansatte ikke uttrykker seg på en slik måte at det undergraver den tilliten som vedkommende må nyte i forhold til allmennheten generelt. En ansatt må unngå å komme med utsagn som er av en slik karakter at de undergraver virkningen av de oppgaver vedkommende har, eller som er i strid med de verdier som virksomheten står for utad. En som for eksempel har til oppgave å pleie kontakter med en bestemt gruppe, det være seg samarbeidspartnere, klienter, kunder osv, og som er avhengig av tillit fra gruppen, bør være varsom med å uttale seg offentlig på en måte som er egnet til å undergrave den tilliten vedkommende må nyte for å utføre sin jobb på en tilfredsstillende måte. Det synes derfor klart at blant annet den ansattes funksjon i organisasjonen vil påvirke muligheten for deltakelse i et ordskifte der ens «private» meninger går ut over evnen til å utføre det pålagte arbeidet, jf St.meld. nr. 26 (2003-2004) s. 104.

5.2.6 Valg av mottakerkrets for ytringen

Valg av mottakerkrets kan også få betydning for ytringsfriheten, fordi leserne av eksempelvis et fagblad kan ha en annen forståelse av konteksten og vedkommendes rolle i den institusjonen vedkommende arbeider, enn leserne av samme artikkel i en dagsavis, jf. også Rt. 1969 s. 1129 hvor det på side 1134 uttales at «*valget av forum kan medføre varierende krav til den form og uttrykksmåte de kan bruke*», og St.meld. nr. 26 (2003-2004) s. 104.

5.2.7 Spredningsfaren

Dersom en ytring fremsettes på en slik måte at den er egnet til å kunne spres til et større publikum vil dette kunne medføre at ytringen er mer egnet til å forårsake skade. Dette tilsier at ytringer som er fremsatt f.eks. på sosiale medier, og som dermed svært lett kan nå ut til et ubegrenset stort publikum, kan få en større slagside som følge av dette. Dette er som eksempel belyst i LB 2017-35146 – "Polititjenestemanndommen". Fra dommen hitsettes:

> *"As ytringer, som har et stort omfang, er fremsatt i et forum med stort spredningspotensial. Etter at han ble gitt en advarsel av Det sentrale ansettelsesrådet, endret A sin profil på Facebook fra åpen til lukket. Det innebærer i utgangspunktet at det er færre som kan se innlegg og kommentarer på hans profil. Etter det opplyste har A omkring 2 000 venner på Facebook. Hans ytringer og kommentarer er følgelig tilgjengelige for et stort antall personer som igjen kan dele informasjonen. Det er således fortsatt tale om et stort forum med tilgang for mange mennesker. I et så vidt stort forum som det her er tale om, må A, som andre i politiet, utvise varsomhet med hvordan han uttrykker seg og omtaler grupper eller enkeltpersoner.*
>
> *Skadepotensialet var følgelig stort og har gitt seg konkrete utslag i reaksjoner både fra publikum og internt i etaten.. "*

5.2.8 Identifikasjonsfaren

Som utgangspunkt er faren liten for at virksomheten identifiseres eller assosieres med en ytring foretatt av en ansatt når ytringen ikke angår virksomheten. Imidlertid kan den ansatte, som følge av en lederstilling, profilert rolle i virksomheten m.v. identifiseres eller assosieres med virksomheten. En identifikasjon eller assosiasjon vil kunne medføre en påviselig skade eller påviselig fare for skade for virksomheten og vil dermed lettere kunne føre til at en ytring må anses illojal, jf. St.meld. nr. 26 (2003-2004) s. 103. Dette kan illustreres av den tidligere nevnte Polititjenestemanndommen, hvor følgende uttales av lagmannsretten:

> *"Selv om A ikke lenger har profilbilde av seg selv i uniform, er det kjent både fra landsdekkende og lokal presse og også fra Facebook at han er politi, noe som innebærer en fare for at arbeidsgiveren kan bli identifisert med hans ytringer. For politiet, som er samfunnets maktapparat, er tillit til at samfunnsoppdraget blir utført på en måte der alle behandles likt uavhengig av etnisitet, religion mv. av avgjørende betydning."*

5.3 Forholdet til straffeloven § 185

Straffeloven § 185 omhandler hatefulle ytringer. Det fremgår av straffeloven § 185 at:

> *"Med bot eller fengsel inntil 3 år straffes den som forsettlig eller grovt uaktsomt offentlig setter frem en diskriminerende eller hatefull ytring. Som ytring regnes også bruk av symboler. Den som i andres nærvær forsettlig eller grovt uaktsomt fremsetter en slik ytring overfor en som rammes av denne, jf. annet ledd, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.*
>
> *Med diskriminerende eller hatefull ytring menes det å true eller forhåne noen, eller fremme hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres*
>
> *a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse,*
>
> *b) religion eller livssyn,*
>
> *c) homofile orientering, eller*
>
> *d) nedsatte funksjonsevne"*

Det er et vilkår at ytringen er fremsatt "offentlig". I straffeloven § 10 (2) er det fastsatt at:

> *"En handling er offentlig når den er foretatt i nærvær av et større antall personer, eller når den lett kunne iakttas og er iakttatt fra et offentlig sted. Består handlingen i fremsettelse av en ytring, er handlingen også offentlig når ytringen er fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer."*

Ytringer publisert på Facebook må i utgangspunktet anses å være fremsatt på en måte som gjør den egnet til å nå et større antall personer. Dette gjelder også selv om ytringen er publisert i en lukket gruppe, dersom gruppen har et større antall medlemmer.

I forarbeidene til straffeloven er det lagt til grunn at "*et større antall personer*" må omfatte 20-30 personer, jf Ot.prp. nr. 90 (2003-2004) kap. 30.1 s. 409 første spalte. Det kommenteres imidlertid ikke hvorvidt det er relativt hvor mange som kreves for å oppfylle vilkåret "et større antall personer". Høyesterett har imidlertid konkludert med at utlegging av et uhjemlet profilbilde med politilue på Facebook med 700 venner klart var omfattet av dette alternativet, jf. HR-2018-871-A.

I nærværende sak, har flere av de åpne gruppene på Facebook hvor den aktuelle anonyme Facebook-kontoen har vært aktiv/deltatt i debatter, medlemstall som langt overstiger 20-30 personer.

Vilkåret om at ytringen er fremsatt "offentlig" må derfor anses oppfylt.

Videre må det klart legges til grunn at vilkåret om at det er foretatt en "ytring" er oppfylt for de innlegg som er forfattet og publisert gjennom den aktuelle Facebook-kontoen. Dette må også gjelde for de tilfeller hvor andres innlegg er gitt "like". Også realhandlinger og bruk av bilder eller utførelse av symbolske handlinger vil omfattes av begrepet "ytring" (jf. kulepunkt en, to og fem i punkt 4.1 over). Trolig vil også det å aktivt dele andres ytringer (jf. kulepunkt tre og seks) i seg selv måtte kunne betegnes som ytringer, dersom delingen må oppfattes slik at det gis støtte til det syn som uttrykkes i

det delte materialet – dette må bero på en tolkning ut fra konteksten. Selve ytringens innhold vil da måtte anses som sammenfallende med den ytringen som videreformidles (deles).

Dernest er det et vilkår at ytringen er "diskriminerende eller hatefull ". I straffeloven § 185 (2) er det som nevnt nærmere redegjort hva som omfattes av begrepet "diskriminerende eller hatefull ", og det er her alternativene i bokstavene a) og b) som det kan være aktuelt å vurdere Facebook-kontoens ytringer opp mot.

Straffeloven§ 185 er i all hovedsak en videreføring av § 135a i den opphevede straffeloven av 1902.. Forarbeider og praksis knyttet til sistnevnte bestemmelse er derfor relevant for forståelsen av § 185 i dagens straffelov, også for forståelsen av om en ytring er "diskriminerende eller hatefull".

Et utgangspunkt for subsumsjonen kan tas i forarbeidene til 2005-endringen (Ot.prp. nr. 33 (2004-2005)), hvor det fremgår følgende:

> *"Departementet har ikke endret terskelen i bestemmelsens ordlyd for hvor krenkende ytringen må være for å rammes av § 135 a. Bestemmelsen vil fortsatt etter omstendighetene måtte tolkes innskrenkende av hensyn til ytringsfriheten. Tidligere rettspraksis i tilknytning til bestemmelsen vil fremdeles være av betydning for tolkningen, men denne må ses i lys av signalene som er gitt i St.meld.nr.26 (2003–2004) og Innst.S.nr.270 (2003–2004) s. 20 flg. om forholdet til den nye grunnlovsbestemmelsen om ytringsfrihet, se nærmere kapittel 17.1.3 ovenfor. Som nevnt i kapittel 17.1.6.8 kan det imidlertid være naturlig å tillegge konteksten som ytringen inngår i, noe større betydning for hvordan ytringen skal tolkes enn etter dagens rettspraksis."*

Hensynet til den grunnlovsvernede ytringsfriheten tilsier en innskrenket fortolkning – altså en strengere fortolkning enn det som allerede følger av det strafferettslige legalitetsprinsippet.

Høyesterett har gjennom flere dommer utpenslet hvilke momenter som skal vektlegges ved grensedragningen opp mot hensynet til ytringsfriheten. Rettstilstanden er oppsummert slik i HR-2020-184-A (presmiss 23 flg.):

> *"I rettspraksis er det på denne bakgrunn trukket et skille mellom kritiske ytringer om et emne, enten dette er av politisk, kulturell, religiøs eller annen art, og ytringer som angriper en eller flere personer. Jeg viser til Rt-1981-1305 på side 1314, løpeseddeldommen, hvor førstvoterende, her med tilslutning fra de øvrige dommerne, uttaler:*
>
> *«Jeg har i det foregående stilt opp mot hverandre på den ene side uttalelser om Islam som religion, om forholdene i islamske stater og om norsk innvandringspolitikk, som etter min oppfatning ikke kan rammes av straffelovens [1902] § 135 a, og på den annen side uttalelser som mer direkte angriper de islamske innvandrere her i landet, og som etter omstendighetene vil være straffbare.»*
>
> *Den første gruppen ytringer treffer normalt kjernen av ytringsfriheten og rammes ikke av straffeloven § 185, selv om de skulle bli oppfattet som krenkende. Slike ytringer – av for eksempel politisk art – retter seg ikke mot «noen», slik vilkåret er i § 185.*

Dette stiller seg annerledes for personangrepene, som etter omstendighetene rammes av § 185. Slike ytringer nyter et «beskjedent grunnlovsvern», fordi de «ikke [har] noe til felles med den kjerneverdi ytringsfriheten skal beskytte, nemlig det frie ordskiftet», se HR-2018-674-A avsnitt 15, krangeldommen.

(...)

Det er med andre ord bare ytringer av «kvalifisert krenkende karakter» som rammes. Dette inkluderer ytringer som «oppfordrer eller gir tilslutning til integritetskrenkelser», og de som innebærer en «grov nedvurdering av en gruppes menneskeverd». Forutsetningen er at den grove krenkelsen er fremsatt på grunn av personens «hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse», eventuelt på grunn av et av de andre alternativene opplistet i § 185.

I denne forbindelse fremhever jeg at det også her, utenfor kjerneområdet for ytringsfriheten, gjelder «en relativt rommelig margin for smakløse ytringer». Jeg viser til krangeldommen avsnitt 17, med henvisning til tidligere praksis.

Det må på denne bakgrunn klarlegges hvordan den fremsatte ytringen skal forstås. Denne tolkningen er en del av rettsanvendelsen som Høyesterett kan ta stilling til, se dørvaktdommen avsnitt 17.

Avgjørende er hvordan den alminnelige leser «vil oppfatte utsagnet ut fra den sammenheng det er fremsatt» i, se dørvaktdommen avsnitt 18 med videre henvisninger. I avsnitt 19 utdypes betydningen av konteksten ved tolkingen. Deretter fremgår den såkalte forsiktighetsregelen."

I en dom avsagt samme dag – HR-2020-185-A – kom Høyesterett til at følgende utsagn på en lukket Facebook-gruppe "*ja de forsvinner den dagen disse steppe bavianene reiser dit de hører hjemme*", etter en konkret vurdering ble rammet av straffeloven § 185, som diskriminerende eller hatefull. Det ble blant annet lagt vekt på at:

> *"Den gir også uttrykk for at mørkhudede ikke anses som likeverdige medborgere. Etter mitt syn er ytringen av kvalifisert krenkende karakter, ettersom den innebærer en grov nedvurdering av mørkhudedes menneskeverd."*

Ytringene nevnt i første kulepunkt i punkt 4.1 ovenfor må etter vårt syn vurderes på samme måte. De henspeiler på at en bestemt person kan holdes som slave, og støtter en omtale av vedkommende som et sort svin. Ytringer skal vurderes i lys av den kontekst de fremsettes i. Denne konkrete ytring kan imidlertid etter sitt innhold – og uavhengig av kontekst – ikke oppfattes som annet en klar henvisningen til at slavehold skyldes asylsøkerens hudfarge. Betegnelsen "sorte svin" er i seg selv en grov nedvurdering av personens menneskeverd.

Ovennevnte tilsier at ytringene nevnt i første kulepunkt under punkt 4.1 er straffbare. Dette innebærer at det foreligger brudd på arbeidstakers lojalitetsplikt, et pliktbrudd som kan møtes med sanksjoner fra arbeidsgiver.

Når det gjelder de øvrige ytringer som er nevnt i punkt 4.1, nevnes kort at de neppe medfører straffansvar etter straffeloven § 185. Dette idet de uttrykker støtte til et politisk syn, samt at de i enkelte av tilfellene ikke retter seg mot "noen", jf. de overfor gjengitte avsnitt fra HR-2020-184-A. I alle tilfelle må en for disse øvrige ytringene ha bedre kjennskap til konteksten før straffbarheten kan vurderes nærmere.

Det forhold at ytringene ikke i seg selv er straffbare, er imidlertid ikke ensbetydende med at de ikke kan tillegges vekt ved vurdering av pliktbruddets alvorlighetsgrad. Hvorvidt de skal vektlegges i denne forbindelse, vil i stor grad avhenge av hvorvidt de underbygger/forsterker de straffbare ytringene.

5.4 Betydningen av at det kan være flere som disponerer Facebook-kontoen

Slik konkludert i pkt.4.6, kan vi ikke utelukke at det kan være flere personer som disponerer den aktuelle Facebook kontoen. Dette har videre til konsekvens at vi ikke med sikkerhet kan fastslå hvem som konkret har publisert de omtalte ytringene.

Det sentrale spørsmålet blir da hvilket ansvar hver av disponentene har for det innholdet som publiseres på en Facebook kontoen – uavhengig av hvem som faktisk utfører ytringen.

Vi har ikke lyktes med å finne rettslig teori og praksis rundt spørsmålet. Nærliggende paralleller kan være medvirkningsansvaret og redaksjonsansvaret – uten at disse er direkte sammenlignbare.

Det er imidlertid vår vurdering at dersom en Facebook konto disponeres av flere personer alene og/eller i fellesskap, så vil i utgangspunktet alle disponentene være ansvarlig for de ytringer som gjøres via den aktuelle kontoen. Dersom man skulle se for seg at en disponent skulle bli fritatt for ansvar for publiserte ytringer, vil dette måtte kreve at vedkommende – så snart man ble klar over ytringen – aktivt tok avstand fra innholdet i denne. Dette er ikke en aktuell problemstilling i denne saken, og følgelig er det vår konklusjon at alle personer som disponerer Facebook kontoen må holdes ansvarlig for de ytringer som publiseres gjennom denne.

Etter dette vil Eikrem holdes ansvarlig for ytringene uavhengig av hvem som rent faktisk har foretatt publiseringen.

5.5 Saklige og legitime krav og forventninger til Eikrems rolle som førsteamanuensis

Ved vurderingen av om ytringene er i strid med Eikrems lojalitetsplikt må det som nevnt tas utgangspunkt i hva som er arbeidsgiver, NTNU, sine saklige og legitime interesser. NTNUs saklige og legitime interesse vil blant annet være forpliktelser NTNU har i kraft av lov og forskrifter. Særlige relevant i denne sammenheng vurderes å være universitets- og høgskoleloven § 1-5 første ledd hvor det heter at:

> "*Institusjonene har et ansvar for å sikre at undervisning, forskning og faglig og kunstnerisk utviklingsarbeid holder et høyt faglig nivå, og utøves i overensstemmelse med anerkjente vitenskapelige, kunstfaglige, pedagogiske og etiske prinsipper.*

Videre vil også Forskrift om felles rammeplan for helse- og sosialfagutdanninger[7], samt Forskrift om nasjonal retningslinje for barnevernspedagogutdanning[8] oppstille relevante krav til utøvelsen av rollen som førsteamanuensis ved Institutt for sosialt arbeid.

Når det gjelder Forskrift om felles rammeplan for helse og sosialfagutdanninger, vises det særlig til § 1, 3. ledd, hvor det fremgår at;

> *"Forskriftens formål er å sikre at utdanningsinstitusjonene tilbyr praksisnære og forskningsbaserte helse- og sosialfagutdanninger med høy faglig kvalitet og relevans. Forskriften skal sammen med retningslinjene sikre at norske helse- og sosialfagutdanninger kjennetegnes nasjonalt og internasjonalt som kvalitativt gode profesjonsutdanninger i høyere utdanning. Den skal sammen med retningslinjene sikre at utdanningene forholder seg til de standardene og kriteriene som gjelder for helse- og sosialfagutdanninger, nasjonalt og internasjonalt regelverk, gir internasjonale perspektiver og imøtekommer samfunnets nåværende og framtidige behov for kompetanse",*

Videre vises til samme forskrifts § 2, særlig 2. ledd nr. 2) hvor det oppstilles som krav til felles læringsutbytte at kandidaten:

> *"(...) har kunnskap om inkludering, likestilling og ikke-diskriminering, uavhengig av kjønn, etnisitet, religion og livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og alder, slik at kandidaten bidrar til å sikre likeverdige tjenester for alle grupper i samfunnet"*

Hva gjelder forskrift om nasjonal retningslinje for barnevernspedagogutdanning, vises det særlig § 2, 5. ledd som fastsetter at:

> *"Utdanningen skal også sikre kompetanse og holdninger som danner grunnlag for likeverdige tjenestetilbud for alle grupper i samfunnet (....)"*

Videre vises samme forskrift § 10 e) – f) hvor det oppstilles krav om at kandidaten:

> *" har kunnskap om inkludering, ikke-diskriminering og likestilling, uavhengig av kjønn, etnisitet, religion og livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk og alder, slik at kandidaten bidrar til å sikre likeverdige tjenester for alle grupper i samfunnet",*

og at kandidaten har:

> *"har kunnskap om profesjonsetikk, etiske verdier, dilemma og problemstillinger i barnevernsfeltet".*

---

[7] FOR-2017-09-06-1353
[8] FOR-2019-03-15-398

Det er vår vurdering at disse bestemmelsene vil være særlig relevante for utøvelse av rollen som førsteamanuensis ved Institutt for sosialt arbeid.

Ovennevnte må imidlertid ses i sammenheng med Eikrems akademiske frihet, og de faglige rollene han skal ivareta iht. universitets- og høgskoleloven, jf. universitets og høgskoleloven §§ 1-1 og 1-5. I varslingsreglenes forarbeider er det lagt til grunn at universitets- og høyskoleansatte har en *«særlig vid ytringsfrihet i forhold til faglig og politisk debatt.»*, jf. Ot.prp. nr. 84 (2005-2006) s. 18, noe som begrunnes med at ansatte ved universitet og høgskole har en forsknings- og formidlingsplikt, hvilket medfører en plikt til å gjøre forskningsresultatene kjent selv om de strider mot vedtatt politikk.

I Rt 2011 side 1011 avsnitt 8 uttalte Høyesterett følgende om vitenskapelige ansattes ytringsfrihet:

> *"Høyesteretts ankeutvalg understreker at ytringsfriheten, slik denne blant annet kommer til uttrykk i Grunnloven § 100 første ledd og EMK artikkel 10 nr. 1, gir svært vide rammer for hva en vitenskapelig ansatt kan si om faglige og administrative spørsmål, selv om dette innebærer å tale ledelsen eller andre midt i mot. Den frie akademiske meningsutveksling er en grunnleggende verdi, og en forutsetning for at universiteter og høyskoler skal kunne fylle sin oppgave i et demokratisk samfunn. Det vises i denne forbindelse til EMDs dom 23. juni 2009 i saken Sorguc mot Tyrkia (17089/03) (EMD-2003-17089) avsnitt 35, jf. avsnitt 21. Men også en vitenskapelig medarbeider må ta et visst hensyn ved sin opptreden overfor kolleger og andre han kommer i kontakt med i sin stilling. Han må også ha arbeidsmiljøet for øye. I de mest graverende tilfeller vil ytringsfriheten måtte vike også på en arena som dette, i den forstand at ytringer som er utilbørlige på grunn av form, tid, forum, omfang eller skadevirkninger, kan danne grunnlag for avskjed. Den ansattes vilje til dialog med arbeidsgiveren for å få konflikter over på konstruktive spor, vil også utgjøre en del av bildet. Avveiningen må skje i tråd med Grunnloven § 100 andre og tredje ledd og EMK artikkel 10 nr. 2."*

Ytringer som er fremsatt av Eikrem i anledning hans rolle som vitenskapelig ansatt, og som angår vitenskapelige, faglige eller administrative spørsmål, vil dermed som hovedregel gå klar av lojalitetsplikten. Dette selv om ytringene er upopulære, oppleves som ekstreme, eller setter spørsmålstegn ved eller går ut over rammene for det som blir oppfattet som grunnleggende forutsetninger og akseptert metode innenfor fagdisiplinene han opererer innenfor.

Dette særlige vernet gjelder imidlertid ikke ytringer som angriper en eller flere personer. Denne typen ytringer nyter generelt et beskjedent grunnlovsvern fordi de ikke har noe til felles med den kjerneverdi ytringsfriheten skal beskytte, nemlig det frie ordskiftet, jf. HR-2020-184-A avsnitt 25 med videre henvisning til HR-2018-674-A avsnitt 15. Ytringer som faller inn under denne kategorien vil dermed ikke være vernet av den "*særlig vide*" ytringsfriheten til vitenskapelige ansatte, og vil dermed også lettere kunne falle inn under kategorien illojale ytringer. Forutsetningen er at disse ytringene er i strid med NTNUs saklige og legitime interesser.

Det må også nevnes at for ytringer som er fremsatt på fritiden, og som ikke har noen tilknytning til Eikrems rolle og/eller utøvelse som vitenskapelig ansatt ved NTNU, vil det gjelde videre rammer for hans ytringsfrihet. Det vises til Rt 1982 side 1729 hvor det uttales at:

> "(...) *utenfor skolen må det gjelde videre – vesentlig videre – grenser for en lærers ytringsfrihet. Her må utgangspunktet være at han har den samme frihet til å ytre seg om «Statsstyrelsen og hvilkensomhelst anden Gjenstand» som andre borgere, jfr. grunnloven § 100". Jeg mener likevel at det for en lærer, på grunn av tjenestens særlige art, også utenfor skolen må oppstilles visse grenser for hvorledes han kan uttale seg til offentligheten. Uttaler en lærer seg slik at det – uten hensyn til om de strafferettslige grenser for ytringsfriheten skulle være overskredet – må anses klart utilbørlig, vil dette kunne få betydning for vurderingen av hans skikkethet for lærergjerningen. Det vil særlig kunne være tilfellet hvis uttalelsene har en slik form, et slikt innhold eller slike premisser at de er egnet til å bryte ned det omdømme og den tillit som det er nødvendig at en lærer har. For så vidt er dette etter min mening et spesielt krav som må stilles til lærere. Men det kan måtte stilles spesielle krav i denne retning også til andre som arbeider i offentlig eller privat tjeneste, nettopp som følge av tjenestens særlige karakter Rt. 1982-1729."*

At ytringer som er fremsatt av Eikrem som privatperson i mindre grad rammes av lojalitetsplikten, vil også indirekte følge av momenter fra rettspraksis som det vil være relevant å legge vekt på ved vurderingen av om en ytring rammes av lojalitetsplikten. Det vises her til redegjørelsen ovenfor.

Eikrem er ansatt som førsteamanuensis ved Institutt for sosialt arbeid. Dette dekker fagområder som eksempel sosialt arbeid, barnevern og funksjonshemming – fag som retter seg inn mot profesjonsyrker som skal ivareta særlige sårbare grupper. Det kan dermed hevdes at personangrep av kvalifisert krenkende karakter ovenfor denne typen sårbare grupper undergraver Eikrems legitimitet som forsker og underviser på disse feltene, og at slike ytringer dermed er egnet til å bryte ned det omdømme og den tillit som NTNU må kunne forvente at han har, i alle fall i rollen som underviser og sensor.

Det vises til sammenligning til LB-2019-143505[9] hvor lagmannsretten la til grunn at ytringer i ett blogginnlegg om vedkommendes private rusmisbruk var egnet til å skade arbeidsgivers legetime interesser fordi vedkommende arbeidet i en stiftelse som jobbet med rusforebyggende tiltak. Det ble vurdert at stiftelsen hadde legitim interesse i at det ikke burde kunne settes spørsmålstegn ved de ansattes avholdenhet hva gjelder narkotiske stoffer, og at blogginnlegget således utgjorde et brudd på lojalitetsplikten.

Det må også antas at NTNU kan påberope seg som et legitimt og saklig hensyn å ivareta klimaet i den akademiske meningsutveksling, og at ytringer av kvalifisert krenkende karakter undergraver dette.

De rasistiske ytringene resulterer i urimelig psykososiale belastninger for kollegaer og ledere, som i henhold til bestemmelsene i arbeidsmiljøloven kapittel 4 har krav på et fullt forsvarlig arbeidsmiljø. Arbeidsmiljølovens krav til arbeidsmiljøet gjelder også for studentene, som i tillegg også har rett til *"et fullt forsvarlig"* psykisk og fysisk arbeidsmiljø i henhold til Universitets- og høyskoleloven § 4-3.

---

[9] Anke til Høyesterett nektet fremmet HR-2020-1003-U

Ytringer som har klart rasistisk karakter vil dermed kunne bryte med den tilliten og det miljøet både ansatte og studenter har krav på.

Ytringene omhandlet i første kulepunkt i punkt 4.1 over må kunne betegnes som "klart utilbørlige ytringer", ved at de reduserer en mørkhudet persons menneskeverd til det å være egnet til slavehold. Ytringene oppfyller som nevnt over det objektive gjerningsinnhold i straffeloven § 185. Selv om ytringene ikke er fremsatt i tjenesteøyemed, vil de likevel innebære en krenkelse av den ansattes lojalitetsplikt overfor arbeidsgiver.

Hvorvidt de også er "egnet til å bryte ned det omdømme og den tillit som det er nødvendig at en lærer har", reiser noe mer tvil. Tvilen skyldes at ytringene er fremsatt anonymt. I det ytre fremstår de derfor ikke som noe en vitenskapelig ansatt ved NTNU har ytret, og dermed er det heller ikke noen direkte forbindelse til hans stilling. I utgangspunktet vil dette tilsi en klart redusert fare for at stillingen får brutt ned sitt nødvendige omdømme og tillit gjennom ytringene.

Dette gjelder imidlertid bare så langt den som ytrer seg lykkes med å bevare anonymitet. Når Filter Nyheters påstand om at Eikrem står bak viser seg å være riktig, er anonymiteten borte. Hvorvidt den som ytret seg hadde en intensjon om å forbli anonym, kan ikke være avgjørende. Vurderingen av om "er egnet til", må gjøres objektivt. Filter Nyheter hevder å basere seg på kilder med førstehåndsopplysning om at Eikrem står bak. Når det påvises at Eikrem står bak ytringene, fremstår det som sannsynlig at Filter Nyheters opplysning også om dette er riktig. Eikrem vil i så fall ikke ha vært anonym overfor disse kildene. Disse ville derfor kunne koble ytringene til Eikrems stilling, og vilkåret "bryte ned" vil trolig også av denne grunn måtte anses for oppfylt.

Meningsbrytninger over sosiale media spiller en demokratisk funksjon på samme måte som andre frie debattformer. Det må likevel stilles de samme krav for deltakelse her som ved deltakelse i andre offentlige diskusjoner om tema av samfunnsmessig betydning, bl.a. at de holder seg innenfor grensene av straffrie ytringer, at de påstander som fremsettes kan etterprøves, og at de ikke er sjikanøse eller oppfordrer til sjikane. Den debattform som ytringene eksemplifiserer er ødeleggende for en "sannhetssøkende" diskurs, ved at den uttrykker en fordomsfullhet knyttet til hudfarge / kulturell bakgrunn, samt gir oppfordring til andres fortsettelse langs samme spor ("sorte svin"). Hets og sjikane vil kunne skape en vegring hos andre mot deltakelse i den offentlige debatten, og i så henseende er de aktuelle ytringene kontraproduktive for ytringsfrihetens kår. Dette er mekanismer som må være velkjente for en som er ansatt innen akademia. Å medvirke til ødeleggelse av den offentlige debatt vil etter vår oppfatning også i seg selv kunne være "egnet til å bryte ned det omdømme og den tillit som det er nødvendig" at en vitenskapelig ansatt har.

5.6 Oppsummering

Oppsummeringsvis er det vår vurdering at det må legges til grunn at Eikrem har hatt tilgang til å disponere, herunder publisere innlegg, kommentarer og "likes", på Facebook konto omtalt av Filter Nyheter 20. februar 2020, og at han må holdes ansvarlig for innholdet i de ytringer som der er publisert.

Videre er det vår vurdering at ytringene som er omhandlet i første kulepunkt i punkt 4.1 over går utover ytringsfrihetens vern og innebærer et brudd på Eikrems lojalitetsplikt overfor arbeidsgiver. Dette også når man legger til grunn den forhøyede terskel for den akademiske ytringsfriheten.

Disse ytringene oppfyller det objektive gjerningsinnhold i straffeloven § 185. Dette har til konsekvens at selv om ytringene ikke er fremsatt i tjenesteøyemed, vil de innebære en krenkelse av den ansattes lojalitetsplikt overfor arbeidsgiver.

Ved vurdering av bruddets alvorlighetsgrad, skal det også vektlegges at den ansatte ikke på noen måte har medvirket til å søke å avklare de faktiske forhold, ta avstand fra ytringen eller på annen måte søke å redusere skadevirkningene av hendelsen. Snarere tvert imot, er det vår vurdering at Eikrem over tid aktivt har søkt å trenere gjennomføringen av denne undersøkelsen. Idet man har strukket seg langt for å besørge at Eikrem har fått mulighet til kontradiksjon, har dette gitt til konsekvens at arbeidet med undersøkelsen har trukket svært langt ut i tid.

Et brudd på arbeidstakers plikter av en slik karakter, vil klart kunne gi konsekvenser for arbeidstakers ansettelsesforhold. Idet det ligger utenfor vårt mandat å vurdere hvilke konsekvenser bruddet kan kvalifisere for, omtales ikke dette nærmere.

6 KONKLUSJON

Det er SVWT sin konklusjon at Eikrem har hatt tilgang til å disponere, herunder publisere innlegg, kommentarer og "likes", på Facebook konto omtalt av Filter Nyheter 20. februar 2020, og at han må holdes ansvarlig for innholdet i de ytringer som der er publisert.

Videre er det vår konklusjon at det på den aktuelle kontoen er publisert ytringer som rammes av den objektive gjerningsbeskrivelsen i straffeloven § 185.

SVWT konkluderer følgelig med at disse ytringene ikke omfattes av det vern som ytringsfriheten gir, men at de innebærer et brudd på Eikrems lojalitetsplikt overfor sin arbeidsgiver.

***

Trondheim, 15. april 2021

Marianne Kartum
advokat

Nils Håkon Risberg
advokat